

Erjavec

Narodne pravljice in legende

Mladini nabrala

Manica Komanova

Ljubljana 1923

Tisk in založba Učiteljske tiskarne

886.3 - 34

97666

97666

395008424

D 8424/1950,

Španska kraljica reši svojega moža kralja iz turške ječe.

Pred sto in sto leti je zasedel španski kraljevi prestol jako pobožen vladar. Rad je molil in rad delil miloščino. Ves svoj svobodni čas je uporabljal v to, da je izvrševal dobra, Bogu všečna dela.

Gospa kraljica, ki je bila tudi jako dobra in plemenita žena, je nekoč zapazila, da kralj tako-le v mraku nekam izginja, ne da bi njej kaj omenil o tem. To se ji je zdelo čudno. Sklenila je opazovati ga skrivaj, da se prepriča, kam kralj o mraku zahaja in kaj dela.

Naslednjega večera, ko se je kralj zopet molče odpravljaj z doma, je šla kraljica natihoma za njim. Na koncu hodnika je bila kapelica, in tja noter je vstopil kralj. Kraljica je šla za kraljem do vrat. Tam se ji je pa nudil ginljiv prizor.

Kralj je klečal pred podobo Križanega ter s pozvzdignjenimi rokami polglasno in pobožno molil za spreobrnjenje grešnikov.

Kraljici je ta prizor privabil solze v oči in kar sram jo je bilo, da je mogla o svojem tako plemenitem možu kaj dvomljivega misliti. Vsa ósramočena se je tiho vrnila v svojo sobo.

Drugi večer gre kraljica zopet za kraljem v kapelico, a sedaj ne zato, da bi ga zasledovala, temveč da bi pokleknila poleg njega ter z njim vred pobožno molila.

Toda kako se začudi, ko stopivši v kapelico vidi na tleh poleg klečečega kralja ležati debelo popotno palico in tri mošnje, polne denarja.

Polastila se je je silna radovednost, kaj vendar bi utegnilo vse to pomeniti.

»Če je odkrit in pošten človek, ne sme imeti nič kakih skrivnosti pred svojo ženo,« misli kraljica sama pri sebi ter stopi pred kralja, rekoč: »Svetli kralj in moj mož, vprašam te kot tvoja ljubeča žena, kaj pomenijo ta debela palica pri tvojih nogah in te tri mošnje denarja?«

Kralj je osupnil. Očividno ni pričakoval, da bi ga v tem času in na tem kraju zalotila njegova žena kraljica. Pomislil je nekoliko, bi li odgovoril kraljici na njeno vprašanje ali ne. Po kratkem pomisleku se ojušnači in pravi: »Prav govoriš! Moja žena si in ne bilo bi prav, da bi kaj prikrival pred teboj. Sicer pa moraš itak prej ali slej zvedeti — torej poslušaj! — Kadar koli klečim tu pred podobo Križanega, vedno premišljam, koliko je še ljudi na svetu, za katere je naš Odrčenik zaman trpel in umrl. To so po večini oni ljudje, ki niso rojeni in poučeni v naši veri. O, kako dobro delo bi storil, ako bi le enega teh nevernikov pridobil za našo vero! — Ljuba žena, namenil sem se iti tja dol v globoko Turčijo, kjer žive priznana najhujši sovražniki naše cerkve. Morda se mi posreči, da z razlaganjem krščanskih resnic pridobim nekaj duš naši veri. Sedaj pa, ljuba žena, kaj praviš ti k temu?«

»Tvoj namen, dragi moj, je blag,« reče kraljica zamišljeno, »toda pomisli, kdo bo vladal namesto tebe?«

»Saj imam zanesljive ministre. Nekaj časa bodo menda že tudi brez mene opravili,« odgovori kralj.

»Ali se ne bojiš grozovitih Turkov? Kaj pa, če te ujamejo in v ječo vržejo?« se ustraši žena.

»Upam, da se to ne zgodi. In če me Turki tudi res ujamejo in v ječo vržejo, mi bo Bog že kako pomagal, da se rešim,« jo potolaži kraljevi mož.

»Stori, ljubi mož, kakor ti veleva tvoje srce! Ako te Bog kliče, ti tudi jaz ne smem braniti, četudi mi je grenka misel, da se ločiš od mene. A sedaj mi še povej, kaj pomenijo te tri možnje denarja?«

»Takoј ti povem. Prvo, največjo možnjo denarja razdelim med siromake, da bodo prosili za mojo srečo. Drugo, srednjo možnjo denarja darujem raznim siromašnim cerkvam, da se bodo brale zame svete maše, in tretjo, najmanjšo možnjo vzamem s seboj, da si bom kupoval hrane, obleke in drugih neobhodno potrebnih stvari. — Sedaj pa, ljuba žena, prosiva Križanega za srečno potovanje in srečen uspeh!«

Nato sta kralj in kraljica v združeni molitvi dolgo in vroče prosila pomoči in blagoslova.

Ko je kralj potem vse potrebno uredil, se je odpravil kot apostol na pot v globoko Turčijo.

Ker je za dobrega kralja molilo toliko obdarovanih ubožcev ter so po vseh siromašnih cerkvah vsak dan darovali zanj mnogo svetih maš, je Bog podelil kralju posebno srečo. Njegovi nauki so med Turčinj obrodili stoteren sad in ni ga bilo dneva, da ne bi večje ali manjše število pristopilo k naši veri.

Po preteku nekaj let je kralj, veseleč se svojih uspehov, začel misliti na vrnitev v domovino. Zaželel

si je bivati zopet v bližini svoje drage žene in svojih zvestih podanikov. In ker je bila ta njegova želja vedno večja, je vzel slovo od tujine ter odpotoval proti ljubi Španski.

Sedaj pa se je kralju sreča nekako obrnila.

Ko je, vračajoč se domov, potoval skozi mesto Carigrad, ga je napadla tolpa pijanih sultanovih hlapcev ter ga kot ovaduha tirala pred vladarja.

Zaman se je blagi španski kralj skliceval na svojo nedolžnost, zaman prosil milosti. Divjaki so ga na sultanovo povelje vrgli v ječo, kjer bi imel ostati do svoje smrti.

V tistem času, ko se je v Carigradu vršila nad nedolžnim kraljem kruta obsodba, je klečala španska kraljica v domači grajski kapelici ter iskreno molila za srečno in skorajšnjo vrnitev svojega moža in kralja.

Kar prileti na okno kapelice lepo pisana ptičica in zažvrgoli s človeškim glasom:

»O, kraljica, hiti
kralja nam rešiti.
Turki so ga vjeli,
v hudo ječo deli.
V ječi žalosten čepi
in rešitve si želi.«

Kraljica, to čuvši, se silno prestraši. Rada bi bila od ptičice kaj več pozvedela, toda ptičica je že odletela.

Kaj je bilo sedaj kraljici storiti?

»Na Turško pojdem!« je vzkliknila bolestno. »Ne odneham prej, dokler svojega ljubega moža ne najdem in ne rešim.«

In kraljica se je odpravila na dolgo in negotovo pot, vzemši s seboj srebrno doneče citre, na katere je še kot otrok znala izvrstno igrati.

Po mnogem iskanju in povpraševanju je slednjič zvedela, da je njen ljubljeni mož na ukaz turškega sultana zaprt v Carigradu. Kraljica je šla brez obotavljanja takoj v Carigrad in tam stopila naravnost pred sultana. Na sultanovo vprašanje, kdo je in odkod prihaja, je odgovorila, da je uboga citrarica, ki lepo prosi, naj bi jo visoki turški vladar vzel k sebi v službo.

»Bomo videli, kaj znaš!« je rekel sultan ošabno. »Ravno danes zvečer imamo veliko pojedino, in pri tej priliki nam zasviraš nekoliko poskočnih.«

Na večer tistega dne je res prišlo mnogo turških mogotcev k sultanu na pojedino. In tedaj je sultan poklical citrarico ter ji z osornim glasom ukazal, naj zasvira, kar ve in zna.

Lepa tujka je s citrami v roki sedla za duri. Njeni drobni prstki so začeli izvabljati iz strun naravnost čarobne glasove. Spočetka je igrala bolj tiho, a tako milo, da so se celo trdosrčnim Turkom oči zarosile. Za tem je prehajala vedno v glasnejše in veselejše melodije. Sultanovim gostom je bilo to tako všeč, da so pričeli spremljati citrarico z glasnim petjem. Končno je tujka zaigrala jako hitre in tako poskočne komade, da so se Turčini, hočeš-nočeš, sprijeli in zarajali pravcati turški ples.

Sultan je bil s citrarico zadovoljen in po končani zabavi jo je prijazno vprašal: »Lepa tujka, kaj naj ti dam za plačilo? Prepričal sem se, da si prava umetnica v svojem poslu. Zato si pa tudi smeš izbrati plačilo,

kakršnega si le sama želiš. Zahtevaj, kar hočeš, ne odrečem ti.«

»Mogočni vladar,« je povzela tujka bitro, »ne bom prosila mnogo. Daj mi za plačilo onega jetnika, ki so ga tvoji hlapci vrgli kot vohuna v ječo, in potem nama dovoli zopet oditi!«

»Skromno je tvoje plačilo!« je vzkliknil sultan začudeno. »Dal bi ti najlepšega generala, če bi to zahtevala. Ker pa želiš le ubogega jetnika, ki se je priklatil kdove odkod, naj pa bo po tvojem! Takoj ukažem jetnika izpustiti.«

Mislite si veselje kralja in kraljice, ko sta se na tako čuden način zopet sešla! Njiju radost pa je postala še večja, ko je sultan ukazal svojemu kočijažu, naj ju pelje do meje turškega cesarstva.

Toplo pozdravljen je stopil kralj španski zopet v svoje kraljestvo ter svojim zvestim podanikom svečano obljubil, da jih odslej ne zapusti nikoli več.

Zgodba o Špicpajkeljcu.

Zivel je kmet, ki ga je trlo silno uboštvo in mu je vedno manjkalo denarja. — Mislil je in mislil, kako bi se dalo pomagati, a nobena srečna misel mu ni šnila v glavo.

Nekega jutra gre v gozd po drva. Spotoma zopet premišlja svoje uboštvo ter si zopet začne beliti glavo, kako bi se vendar izmotal iz zadreg.

Sredi gozda mu pride nasproti velik črn mož, nesoč na rami sod, napolnjen s samimi cekini.

Ta mož je bil — hudobec sam.

»Hoj, ta presneti denar, kako je težak!« vzdihne črnc in vrže sod s tako močjo pred kmeta na tla, da je sodu odstopilo dno in rumeni cekini so se kar zabliščali pred očmi ubogega kmeta, ki je bil ob tolikem bogastvu ves zmeden.

»Čuj, kmetič,« reče črni mož, »vse to brezmejno bogastvo je lahko tvoje, ako v treh dneh zveš, kako je meni ime. Ako bi pa tekom treh dni ne zvedel mojega imena, te vzamem s seboj in mi boš služil vse večne čase.«

Dolgo se je kmetič boril sam s seboj, ne vedoč, kaj bi storil. Slednjič je zmagal njegov pohlep po denarju in privolil je v čudno pogodbo. Udarila sta si s hudobcem v roke ter se domenila, da se snideta tretji dan ob isti uri in na istem mestu.

Kmetič je začel takoj pridno povpraševati za ime črnega moža, toda nihče mu tega ni vedel povedati.

Obhodil je vse bližnje in daljnje vasi, bil pri vseh časovnicah, a vse povpraševanje je bilo zaman. Minil je prvi dan, minil je drugi dan, toda ubogi kmet ni mogel za nobeno ceno pozvedeti, kar je tako srčno želel.

Ko je napočil tretji dan, so se začeli kmetiču od strahu ježiti lasje. Pripravljal se je na najhuje.

Kako rad bi bil ostal doma, a ni si upal, misleč si: Pogodba je pogodba, in ako me ne bo o pravem času na določenem mestu, utegne priti hudobec k meni na dom ter me raztrgati na drobne kosce.

Takoj, ko je napočila določena ura, je odšel poln smrtnega strahu proti gozdu.

Ko dospe v gozd, ni bilo hudobca še nikjer videti. Hitro se skrije pod gost brinov grm ter tam dobro skrit neprestano gleda na določeni prostor. Vedno bolj ga je spreletavala groza.

Kar hipoma pa se strese ves gozd, zemlja čudno zabobni in na določenem mestu se prikaže, kakor bi iz tal vzrastel, črni mož s sodom na rami.

Ozira se na vse strani in ko vidi, da kmetiča še od nikoder ni, vrže sod na tla ter začne okrog njega plesati in peti:

»To je dobro zamé,
da kmetič ne ve,
da je meni Špicpajkeljc imé!«

Kmetič, ki je pod grmom napol mrtev gledal ta prizor, je pri besedi »Špicpajkeljc« skoro zavriskal od samega veselja. Hitro, a previdno se je izkobacal izpod grma ter delal dolge ovinke, tako da je čisto od druge strani prišel k hudobcu.

Ko je hudobec zagledal kmetiča, je zarjul z uprav peklenkim glasom:

»No, kmetiška para, povej, ako veš, kako je meni ime?«

»I, kaj bi ne vedel,« je dejal smeje kmetič.

»Torej kako se glasi moje ime?«

»Špicpajkeljc!«

Komaj je kmetič to besedo izustil, je zatulil hudobec tako silno, da se je podrlo troje debelih, v bližini hrastočih hrastov. Zaeno pa je izginil, kakor bi se v zemljo udrl, pustivši cel sod denarja srečnemu kmetu.

Kmetič je potem ves vesel valil težak sod suhih cekinov proti domu in živel odslej srečno in zadovoljno do smrti.

Ne protivi se božji naredbi!

Mati je imela tri hčere. Vse so bile pridne in poslušne, zato je pa mati tudi vse tri enako ljubila in niti misliti ni mogla, da bi se kdaj od ene ali druge morala ločiti.

Nekega dne — mati je bila ravno sama doma, pride k njej koščena žena — bleda smrt.

»Ne boj se me, žena,« nagovori smrt prestrašeno ženo. »Tebi ne storim nič žalega. Poslana sem, da vzamem s seboj tvojo najstarejšo hčerko. Je li doma?«

Ko mati to začuje, zgrabi metlo ter zavpije nad smrtjo: »Poberi se, pritepenka! Ali meniš, da sem svojo hčer vzgojila zate? Pa ravno najstarejšo hčer hočeš imeti, ki je najmočnejša in ki jo rabim za vsa težja dela. Še enkrat ti rečem, poberi se, ker drugače se ti utegne slabo goditi!«

»Ne bom se pretepravala s teboj,« pravi smrt. »Ali meniš, da zahtevam tvojo hčer iz svoje volje? Ne, zaradi mene lahko živi še sto let. Jaz izpolnjujem le božje povelje, ki se glasi, naj vzamem tvojo najstarejšo hčer. Ker mi je ne daš, grem tudi brez nje, a vedi, da ni dobro protiviti se volji vladarja nebes in zemlje!«

Nato je smrt zažvenketala s svojo dolgo koso in odšla. Čez nekaj časa se je zopet vrnila k materi, rekoč:

»Ne boj se me, žena! Nič žalega ne storim tebi. Ker mi ne daš svoje najstarejše hčere, sem prišla po srednjo. Je li doma?«

Zdaj je mati vnovič zgrabila metlo in zavpila: »Kaj si pa zopet domišljaš? Srednjo hčer naj bi ti dala, ki je najbolj pridna in mi v moji starosti največ pomaga. Le kar poberi se!«

»Čemu se razburjaš, žena,« jo miri smrt. »Ako je ne daš, grem tudi brez nje. A pomni, da se ni dobro upirati volji vladarja nebes in zemlje!«

Smrt je odšla, a se skoro zopet vrnila.

»Zadnji pot prihajam k tebi, žena,« je hrknila z votlim glasom. »Ker mi nočeš dati niti najstarejše, niti srednje hčere, sem prišla po najmlajšo!«

»Oho,« zakriči mati vsa razkačena, »tako se pa nisva zmenili. Pa ravno najmlajšo hčerko naj bi ti dala, ki je najlepša in jo najbolj ljubim. Izgubi se, trska suha, sicer izpustim psa z verige!«

»Le pusti psa pri miru,« škrtne smrt s koščenimi čeljustmi. »Ako mi je ne daš izlepa, odidem brez nje. Toda zadnjič ti povem, da ni dobro upirati se volji vladarja nebes in zemlje!«

Po teh besedah je smrt izginila.

Zvečer so prišle hčerke s polja domov. Bile so čudno izpremenjene. Prej vse tako zdrave in rdeče, so bile oslABLJENE, da so se komaj privlekle do svojih postelj.

Prestrašena mati je sedaj eno, sedaj drugo izpraševala, kaj vendar se je zgodilo, ali hčere že niti govoriti več niso mogle.

Mati je tekla v mesto po zdravnika. Ko se je vrnila, so bile že vse tri njene hčerke — mrtve.

O, kako je jokala nesrečna mati, toda vse njene solze so bile zaman. Hčerke se niso več prebudile.

Drugi dan so prišli črni možje in so odnesli mrtve hčere na pokopališče, kjer so jih položili k večnemu počitku.

Odslej je bila mati več na pokopališču nego doma. Tavalala je okrog grobov, v katerih je počivala vsa njena sreča. Mati je klicala zdaj eno, zdaj zopet drugo hčerko iz groba.

Ko je nekoč stala ob grobu svoje najstarejše hčerke ter jej klicala, naj vstane iz groba, je začula hipoma glas, prihajajoč iz globine groba:

»Mati, meni je lahko vstati, a težko zopet umreti, zakaj smrt je bridka in grenka. Pustite me mirno spat!«

Ko je mati to slišala, je šla na grob srednje hčerke ter tudi njo pričela klicati in prositi, naj se vzdigne iz groba. A tudi srednja hčerka ji je govorila iz groba: »Mati, meni je lahko vstati, a težko zopet umreti, zakaj smrt je bridka in grenka. Pustite me mirno spat!«

Nato je mati odšla h grobu najmlajše hčerke ter jo izkušala z jokom in prošnjami spraviti iz groba.

Mlajša hčerka je odgovorila svoji materi prav tako, kakor starejši dve. Zraven je pa še pristavila:

»Mati, nehajte že vendar jokati in žalovati. Preden bo minilo leto, bomo pa itak zopet vse skupaj. Le to vas prosim, ne upirajte se koščeni ženi, kadar pride!«

Mati je bila v hipu potolažena. Šla je domov in mirno, skoro željno pričakovala bele žene, da jo čimprej združi z ljubimi hčerkami.

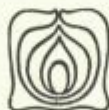
Besede najmlajše hčerke so se kmalu izpolnile. Še preden je preteklo leto, je prišla k zapuščeni ženi — bela smrt.

A sedaj je mati ni zapodila, temveč sprejela jo je kar najprijazneje. Prosila jo je, naj ji odpusti, ker se je lansko leto tako odurno proti njej vedla.

»Ljuba žena, odpustila sem ti že davno,« je rekla smrt prijazno. »Ljubezen do tvojih hčerá te je zavedla, da si se protivila božji volji. Takih prizorov sem vajena, saj jih imam priliko videti vsak dan na tisoče. Ubogi zemljani pač ne veste, da je za vas najbolje tako, kakor uredi božja vsegamogočnost. Ljuba žena, dovolj si trpela, sedaj pa idiva k tvojim ljubim hčerkam!«

In — resk! — en zamahljaj s koso, in žena se je zgrudila mrtva.

Njena duša je pa pohitela v nebeške višine k svojim hčerkam, kamor si je tako presrčno želela.

Prodani otrok.

Bil je nekoč kmetič, ki so ga silno trle vse možgoče nadloge. Česar se je polotil, vse mu je spodletelo. Ni bilo skoraj dneva, da bi ga ne bila obiskala večja ali manjša nesreča.

Končno je popolnoma obupal ter je šel nekega dne v gozd, da se obesi.

Ko je taval po gozdu, iskaje primerne drevesa, kamor bi pripel hlačni jermen, mu pride nasproti lepo oblečen gospod s cilindrom na glavi in svilenimi rokavicami na rokah.

Kmetič se ga je prestrašil in je hotel zbežati. Gospod ga je zadržal s prijaznim vprašanjem: »Dobri mož, kaj pa vendar blodite tu po gozdu? Kaj name ravate?«

Kmetič je postal ves zmeden. Ni vedel, bi li povedal gospodu resnico ali ne. Toda ker je bil tuji gospod tako prijazen, se je kmetič ojunačil ter mu je kar odkritosrčno povedal, da se misli obesiti zaradi prevelikih nadlog, ki ga neprestano tarejo.

»Bodite pametni, kmetič moj ljubi,« mu reče gospod. »Škoda bi bilo vašega življenja. Saj morda ni tako hudo, kakor si domišljate. Vsaki nadlogi se da odpomoči, samo znati je treba.«

»Ej, dobri gospod,« začne tarnati kmetič, »vi lahko tako govorite, ko niti ne veste, kaj je uboštvo in drugo gorje. Gotovo ste bili rojeni in vzgojeni v bogastvu, kajneda?«

»Pustiva to,« reče gospod. »Jaz vam hočem pomagati in to je za vas dovolj.«

To rekši, vzame tuji gospod iz žepa polno mošnjo cekinov in pomolivši jo kmetu prav pod nos, pravi: »Glejte, kmetič, tu notri je ogromno bogastvo. Ker sem jaz dober človek, vi pa velik siromak, darujem vse to bogastvo vam s pogojem, da tudi vi meni darujete nekaj malega. A ta stvar je tako neznatna, da še celo vi sami ne veste zanjo. Ali ste zadovoljni?«

Kmetiču so pri pogledu na toliko bogastvo od veselja zažarele oči. Že je iztegnil roko po mošnjo, toda gospod mu jo je odmaknil, rekoč: »Le počasi, prijatelj! Mošnja je vaša, a le pod pogojem, ki sem vam ga stavil. Tudi vi mi morate namreč darovati eno stvarco, ki pa je tako mala, da niti vi sami ne veste, da jo imate. Ali velja torej?«

»Velja, velja!« je radostno klical kmetič, ki se mu je zdel gospodov predlog silno smešen. Saj je vendar od suhe kravice v hlevu pa do malega piščeta na dvorišču vse natančno vedel, kaj ima in koliko ima. Ona stvar pa, ki zanjo sploh ne ve, pa mora biti potem res tako malenkostna, da jo sme z največjo hvaležnostjo zamenjati za mošnjo cekinov.

»Dobro torej. Tu imate mošnjo. Toda ne pozabite na najino pogodbo!«

Sedaj tuji gospod izroči srečnemu kmetiču polno mošnjo, nato pa hitro izgine v temnem gozdu.

Kmetič teče, veselja pijan, z bogatim darilom proti domu, popolnoma pozabivši, da se je prišel v gozd obesit.

Sredi pota ga sreča sosed in ga začne zmerjati: »Za Boga, prijatelj, kod pa vendar hodiš? Iskali smo te že vse križem, a nikjer te nismo mogli najti. Pojdi brž domov, doma te čaka nekaj novega!«

»Naj me čaka, kar me hoče. Mene sedaj presneto malo briga vse, kar je doma,« odgovori kmetič veselo.

»Ali to te bo vendar brigalo,« pravi sosed. »Ali veš, da se ti je rodil sinček? Pojdi brž domov, da ga stisneš na svoje očetovsko srce!«

»Kaj, kaj praviš — sinček se mi je rodil?« vzklikne kmetič ves iznenaden. Toda hipoma se mu, kakor bi ga pičila strupena kača, obraz čudno spači, iz prsi se mu izvije divji krik; kakor besen zbeži domov.

Sosed je prestrašeno gledal za bežečim. Bil je trdno prepričan, da je zblaznel.

Ali kmetič ni bil blazen, ampak divjal je iz obupa, ker je spoznal, da je prav njegov novorojeni sinček tista stvar, za katero še ni vedel, da jo ima. Za možnjo denarja je prodal lastnega otroka tujemu gospodu, ki ni bil nihče drugi kakor sam — hudobec.

Ko je kmetič stopil v hišo, se je takoj zaletel k zibelki, vzel dete v naročje, ga poljubljal ter se jokal kakor otrok.

Žena njegova pa, ki si ni znala tolmačiti moževega čudnega vedenja, ga je začela tolažiti, naj nika ne joka, ker sta ona in dete popolnoma zdrava. Toda mož je jokal in jokal prav do večera in še pozno v noč.

Ker pa tujega gospoda ni bilo od nikoder po otroka, se je slednjič kmetič utolažil, in je začela vsa družina ob pomoči hudobčevih cekinov prav dobro živeti.

Detece se je krepko razvijalo in raslo ter postajalo od dne do dne lepše. Bil je pa tudi jako poslušen otrok, in roditelja sta ga ljubila in čuvala kakor zenico svojega očesa.

Nekega poletnega dne se je deček — bilo mu je tedaj kakih sedem let — izprehajal ob deroči reki in lovil metulje, ki so mu prav posebno ugajali. Ko je tako že precej časa skakal za drobnimi živalcami, je opazil, da je zašel predaleč. Že se je hotel vrniti, a v tem trenutku zagleda izredno lepega metuljčka in iznova steče čez kamenje in pesek za njim.

Metuljček se je spretno umikal dečkovim rokam ter slednjič izginil v skalno duplino, ki je bila pri vходу jedva toliko široka, da se je mogel droben človek splaziti vanjo.

Deček je brez pomisleka zlezal v votlino ter se plazil dalje, hoteč vloviti lepega metuljčka. Hipoma se votlina razširi, a deček se zagleda na velikem prostoru. Ker je bila okrog njega trda tema, ni razločeval nobene stvari in tudi vedel ni več, kje in kod je prišel noter.

Ko nekaj časa brezuspešno tiplje po mrzlem skalovju, začne na vse grlo klicati na pomoč.

Zdajci se razlije čez votlino medla, mesečna svetloba, in deček zagleda pred seboj mladeniča upadlih lic in globoko udrtih oči.

»Kdo si in kaj iščeš tod?« vpraša neznani mladenič dečka.

»Lovil sem metuljčke,« odgovori deček jokaje, »in zašel sem tu sem. Šel bi rad zopet od tod, a ne morem

najti izhoda. Prijatelj, bodi tako dober in pokaži mi pot, ki drži na svobodo!»

»Nesrečni otrok!« vzklikne blede mladenič, »gorje tebi! Ali veš, kam si zašel? V kraljestvo samega hudobca! Če boš še kdaj toli srečen, da zagledaš zopet solnčno luč, to ve le Bog. Ti si gotovo z menoj vred tudi eden onih nesrečnih bitij, ki so bila brez lastne krivde prodana hudobnemu duhu. Pripravi se, ljubi moj, na grozno trpljenje, ki te čaka! — Vendar pa ne smeš obupati! Ako se boš ravnal strogo po mojem nasvetu, lahko rešiš sebe in še mene. Jaz sem namreč žrtev svojega lahkomišelnega očefa, ki me je zaigral hudobnemu duhu. Na tem prostoru, kjer sedaj stojiva, se je dvigal nekoč ponosen grad — last mojega očeta. Nesrečni oče moj je bil strasten igravec, in to je bilo vzrok njegove in moje nesreče. Igral je s samim hudobcem za velike vsote in ko je izgubil vse svoje imetje, je še mene — lastnega sina — zaigral peklenščku. In zdaj mrjem tu notri noč in dan ter koprnim po rešitvi. Dal Bog, da bi bil prav ti tisti, ki me bo rešil. A težka naloga te čaka, ljubi moj! Toda tvoje trpljenje ne bo dolgo trajalo. Ako prebiješ tri noči, sva rešena oba. — Nocoj ob enajstih se vrne hudobec. Ko te zagleda, te bo silovito zgrabil s svojimi ostrimi kremplji. Ti pa ostani pogumen in pazi, da ne zakričiš! Metal te bo potem ob steno, toda ti vse voljno potrpi. Ko bo videl, da znaš trpeti, se ne bo več dolgo mudil pri tebi. To se bo potem ponovilo še dve noči in vedno v hujši meri. Toda, deček, rečem ti, bodi pogumen!«

Mali deček se je ob pripovedovanju neznanega mladeniča stresal od groze. Vendar se je za navodilo toplo zahvalil in videč, da ne gre drugače, trdno sklenil, ravnati se strogo po mladeničevem nasvetu.

Kakor je mladenič povedal, tako se je zgodilo.

Ko je odbila enajsta ura, se je odvalila iz kota votline ogromna skala in prikazal se je peklenšček v podobi velikega, črnega moža. Imel je zmršene, do pasu segajoče črne lase in istotako dolgo brado. Na rokah je imel namesto nohtov celo ped dolge kremplje.

Komaj je hudobec ugledal ubovega dečka, že ga je z ostrimi kremplji tako neusmiljeno zgrabil, da je deček kar na desetih mestih krvavel.

Ali dečko je ostal junak. Niti vzdihnil ni, kaj šele da bi zakričal.

Hudobec pa, videč dečkov nenavadni pogum, je postal ves divji. Iznova je zgrabil dečka in ga trikrat zaporedoma vrgel ob skalno steno.

Toda deček je tudi to muko molče pretrpel. Bil je pa od silnih udarcev tako oslavljen, da se je onesvestil.

Ko se je zopet zavedel, ni bilo hudobca nikjer, pač pa je stal pri njem oni bledi mladenič in pridno lečil njegove rane z blagodejnim mazilom.

Mladenič, videč, da je deček zopet pri zavesti, je vzkliknil veselo: »Hvala tebi, dečko! Dobro si se držal. Še dve noči bodi tak korenjak, kot si bil nocoj, in rešena sva oba!«

Dečku je mladeničeva pohvala dobro dela. Zopet je trdno sklenil, da tudi v bodoče ostane mož junak.

Drugo noč se je zopet vse tako vršilo kakor prejšnjo noč. Odvalila se je velika skala in prikazal se

je peklenšček, ki je zopet začel dečka neusmiljeno stiskati in praskati.

Ker je deček zopet vse voljno in molče prenašal, je bil hudobec tako jezen, da ga je kar šestkrat vrgel ob skalno steno.

Seveda se je ubožec zopet onesvestil in dolgo je trebalo, da ga je usmiljeni mladenič z blagodejnim mazilom spravil k zavesti.

»Le še eno noč, ljubi deček!« ga je vzpodbujal mladenič. »Zadnja noč bo jako huda, toda zadnja bo. In pomisliti moraš tudi, da gre za rešitev naju obeh!«

»Ako sem vztrajal dva večera, bom že še nocoj!« je rekel deček odločno in zopet pogumno čakal večera.

Ko se je potem zvečerilo in je odbila enajsta ura, se je odvalila od stene še enkrat tako velika skala kakor prejšnja dva večera, in hudobec se je z ostudnim grohotom vrgel v dečka ter ga začel neusmiljeno obdelavati s svojimi ostrimi kremplji.

A deček je trpel in molčal kakor zid. Ko pa je hudobec uvidel, da ni spraviti besedice iz dečkovih ust, ga je vrgel devetkrat zaporedoma ob trdo steno.

Do smrti trpinčeni deček je kakor v sanjah začul strahovito tuljenje hudobca, potem pa je izgubil zavest...

Ko se je zopet zavedel, je trdno mislil, da je v nebesih. Bil je v krasni, prostorni sobani. Od stropa dol so viseli svetilniki iz pristnega zlata, okna pa so bila rezana iz samega demanta. Opazil je tudi, da je spal na baržunasti postelji in ko si je zaželel, da bi se umil, je zagledal nedaleč od postelje zlat umivalnik, na ka-

terem je stala slonokoščena skledica, napolnjena s srebrnočisto vodo.

V tem trenutku se odpro vrata in v sobo stopi dečku dobro znani bledi mladenič. A danes ni bil več bled in deček ga je komaj spoznal. V obraz je bil lep in cvetoč kakor roža, in kraljevski plašč, s katerim je bil ogrnjen, se je od suhega zlata in dragih kamenov tako svetil, da je dečku kar vid jemalo.

In sedaj je mladenič kralj objel dečka kakor lastnega brata ter vzdiknil poln hvaležnosti: »Stokrat hvala tebi, deček! Rešil si mene in sebe iz rok hudobnega duha, zato te hočem kraljevsko nagraditi. Imenujem te za prvega ministra v svojem kraljestvu.«

Deček se je kralju presrčno zahvalil za podarjeno mu visoko odlikovanje, nato pa hitel domov k staršem, da jim čimprej sporoči veselo novico.

Njegova roditelja sta bila izgubljenega sina, ki sta ga že davno za mrtvega štela, tako vesela, da sta od veselja jokala.

Kmalu potem se je dečkova rodovina preselila v rešeni grad, kjer je pri svojem sinu ministru srečno živela do pozne smrti.

Razbojniška zakladnica.

Če je imel dva sina. Starejši je bil velik hudobnež, človek brez vesti in srca. Delati se mu ni ljubilo. Klatil se je zdaj tu, zdaj tam in kjerkoli je hodil, povsod je izkušal ljudem škodovati ter jih slepariti na zvit način.

Mlajši sin je bil pa priden dečko. Držal se je redno doma ter pridno pomagal očetu pri delu. Zato ga je pa oče tudi jako ljubil. Sklenil je, da ob svoji smrti izroči vse imetje mlajšemu sinu.

Zgodilo se je pa, da je oče tako nenadoma umrl, da niti svoje oporoke ni mogel napraviti.

Ko je starejši sin čul o očetovi smrti, je takoj prikolovratil domov ter osorno zahteval, naj se brat hitro pobere iz hiše, ker ima le on kot starejši sin vse pravice do očetovega imetja.

Mlajši brat se je temu na vso moč upiral, sklicevaje se na pokojnega očeta, ki mu je tolikokrat zatrjeval, da je za svojega naslednika izvolil njega, ne pa starejšega sina.

»Če je res tako, kakor praviš, potem pokaži očetovo oporoko! Kje pa imaš kaj zapisanega?« se mu je rogal hudobni brat, ki je dobro vedel, da je oče umrl brez oporoke.

Ker se pa mlajši brat le ni hotel umakniti iz očetove hiše, ga je starejši začel tožariti. In konec dolge pravde je bil ta, da je starejši brat po raznih zvijačah dobil pravdo. Sodišče mu je kot starejšemu sinu

priznalo pravico do posestva, mlajši pa dobi kot odškodnino nekaj dote. Ta vsota pa seveda ni bila velika, in ker je nesrečnež pravdo izgubil in moral s svojo dotico plačati ogromne pravdne stroške, mu je ostalo le nekaj borih krajcarjev.

Z ostalimi krajcarji si je kupil nekaj lesa in je nedaleč od rodne hiše zgradil leseno utico, kamor je znosil svojo obleko in druge siromašne stvari, ki so mu še ostale. V tej utici se je potem stalno naselil in hodil na dnino k svojim sosedom.

Starejši brat se je pa kmalu nato bogato oženil in kadar je videl svojega brata siromaka, je vpil škodoželjno nad njim: »No, očetov naslednik, kako ti kaj gre? Kdaj si pa poiščeš nevesto? Ti se boš lahko presneto bogato oženil, ker si priden in bogat, ha, ha, ha!«

»Le potrpi, saj še ni vseh dni konec,« mu je navadno odvrnil ob takih prilikah siromašni brat. »Ti se lahko posmehuješ, ker se rediš od mojih žuljev. A srečen ne boš, le pomni me, zato ker si me tako grdo osleparill«

Toda malopridnega brata se ni prijela nobena beseda. Le še huje se je rogal svojemu bratu.

Nekega popoldne gre siromašni brat s košem na rami v gozd po drva. Dolgo je trebalo, da si je ubožec poiskal in nalomil poln koš suhljadi. V tem ga je prehitela noč in siromak je strahoma spoznal, da bo sedaj težko dobil pravo stezo proti domu. Zadel je koš na hrbet in taval zdaj sem, zdaj tja, toda čimbolj je hodil in iskal prave poti, tembolj se mu je zdelo vse tuje.

»Eh, kar naprej pojdem; nekam slednjič že pridem,« je mrmral nevoljno sam s seboj in šel po stezici kar dalje in dalje.

K sreči je bila noč jasna in mesečna, da je vsaj videl kam stopiti.

Hodil je že debeli dve uri in že si je hotel na mehkem mahu nekoliko odpočiti, kar začuje za seboj sirovo preklinjanje, pomešano z odurnim smehom.

Obstoji in posluša. Vpitje mu prihaja vedno bliže. Strašna slutnja se ga poloti.

»Kaj, ko bi bili to razbojniki? In če me dobijo, gorje mi! Sam proti mnogim ne opravi ničesar. Najbolje naredim, če se jim skrijem.«

Tako si je mislil siromak ter vrgel koš v grmovje, sam pa splezal na drevo, odkoder je lahko vse skrivoma opazoval.

Kmalu primaha mimo njega kakih šest orjaških mož, obloženih s težkimi vrečami. Zavili so proti griču, oddaljenemu kakih sto korakov od drevesa, na katerem je čepel siromak. Prispevši do griča, so se ustavili, in tedaj je siromak razločno čul, kako je eden izmed njih zavpil:

»Gora zlata, gora zlata,
daj, odpri nam svoja vrata!«

Na ta klic se je grič razklenil na dvoje, in možje so z vrečami izginili v odprtino. Ko so bili že vsi notri, je zopet nekdo izmed njih zaklical:

»Gora zlata, gora zlata,
daj, zapri nam svoja vrata!«

In grič se je mahoma zopet zaprl.

»Aha,« vzklikne veselo siromak, »sedaj pa že vem, kam nosijo razbojniki hranit svoje ukradene dragocenosti. To pa moram izkoristiti.«

Čez kake četrt ure so razbojniki z izpraznjenimi vrečami zopet odhajali. Pri odhodu se je na njihov, siromaku že znani klic grič zopet odprl in zaprl za njimi.

Zdajci pa je bil siromak hitro na tleh. Skočil je v grmovje, pograbil koš in iztresel vso suhljad iz njega. Nato je s praznim košem tekel pred grič in tam pogumno zavpil:

»Gora zlata, gora zlata,
daj, odpri mi svoja vrata!«

In glejte, griček se je na mah zopet razklenil na dvoje. Siromak je smuknil v odprtino in hitro zopet zavpil:

»Gora zlata, gora zlata,
daj, zapri mi svoja vrata!«

Na ta klic je postal grič zopet cel. —

Zdaj je bil siromak v votlini dobro skrit. Ukresal si je luč ter se začel ozirati po prostorni notranjščini.

Kdo bi mogel popisati njegovo začudenje, ko je zagledal poleg nešteti drugih dragocenosti kar cele škrinje, napolnjene s samimi suhimi cekini.

Vendar naš siromak ni kar nič izgubljal časa. Vzemši koš s hrbta, ga je prislonil k škrinji ter z obema rokama gulil cekine vanj. Koš je bil hitro poln, a bil je pa tudi tako težak, da ga je komaj zadel na hrbet. Jedva ga je imel na hrbtu, je že glasno zakričal:

»Gora zlata, gora zlata,
daj, odpri mi svoja vrata!«

Komaj je te besede izustil, že se je grič razklenil, in srečni mladenič je bil s polnim košem zopet zunaj.

Za slučaj, da bi se razbojniki pred časom vrnili in da ne bi že oddaleč tatvine zapazili, se je obrnil še enkrat proti griču in zaklical:

»Gora zlata, gora zlata,
daj, zapri mi svoja vrata!«

Grič se je zopet zaprl. Siromak — a sedaj ni bil več siromak, nego bogat mož — je bil tako vesel, da niti čutil ni ogromne teže zlata, ki mu je krivila hrbet. In kar je bilo še bolj čudno, je sedaj takoj našel pravo stezo, po kateri jo je urno ubiral proti domu.

Dospel je domov še pred solničnim vzhodom. Dasi potreben počitka, si ni mogel kaj, da ne bi takoj pričel preštovati ogromnega bogastva, ki ga je prinesel v košu.

Kmalu je pa uvidel, da bi bilo treba šteti ves dan in še morda ne bi bil s štetjem gotov. To ogromno število cekinov bi se dalo kvečjemu le še izmeriti.

»Da, izmeriti ga hočem,« pravi sam pri sebi. Ker ni imel doma nobene pripravne mere, je šel k bratu ter ga prosil, naj mu posodi za nekaj časa mernik, s katerim merijo žito. *

Jako nerad je brat uslišal njegovo prošnjo, zakaj še vedno je gojil mržnjo do njega. Obenem je pa postal silno radoveden, čemu vendar bo siromašni brat mernik rabil, ko nima niti peščice žita.

Ker je bil prekanjen, si je izmislil izvrstno zvijačo. Vzel je košček smole ter z njo skrivoma namazal mernikovo dno. Nato je dal mernik bratu s pripomnjo, naj ga kmalu vrne.

Mlajši brat je z mernikom hitel domov in začel meriti cekine. Ravno dva mernika in pol jih je bilo. Oh, s kako radostjo jih je spravil v vrečo!

Mernik je potem takoj nesel bratu nazaj. Brat je vzel mernik v roke in skrbno pregledoval njegovo dno. In — oj — kaj je zapazil? Na dnu mernika je bil prilepljen svetlorumen, pravcati cekin.

V tem trenutku je starejši brat hitro premenil svoj osorni obraz v sladke gube ter kazaje bratu prilepljeni cekin, dejal priliznjeno: »Bratec moj dragi, ti si meril cekine. Midva sva si rodna brata, kajneda? Res da sva se časih kaj sporekla, toda to naj bo pozabljeno! Rodni bratje se ne smejo sovražiti. Bodiva spet prijatelja! A sedaj mi pa po pravici povej, kako vendar si prišel do tolikega bogastva, da ga kar tako meriš, kakor jaz žito? Povej mi, bratec moj ljubi, povej!«

Ker je bil mlajši brat dobrega in mehkega srca, je hipoma pozabil na vse krivice, ki mu jih je prizadejal brat. Povedal mu je odkritosrčno, kako je prejšnji dan v gozdu zašel, kako se je skrnil pred razbojniki, pripovedoval mu je o čudodelnem griču, z eno besedo, povedal mu je vse od konca do kraja.

»Kar imaš ti, to hočem imeti tudi jaz,« pravi starejši brat. »Škoda pustiti razbojnikom toliko lepega denarja. Pojdem do čudodelnega griča ter si nabašem cekinov, kolikor jih bom največ mogel nesti.«

Mlajši brat ga je začetkoma svaril, češ, to je prenevarna poizkušnja. Ko je pa videl, da brata nikakor ne odvrne od nameravanega koraka, mu je natančno očrtal pot, po kateri je hodil. Naučil ga je tudi dobro

izgovarjati oni čudotvorni klic, zaradi katerega se je grič odpiral in zapiral.

Starejši brat je vzel koš na hrbet ter odšel na dolgo in nevarno pot. Ker mu je bil gozd dobro znan, je srečno prišel do zaželenega kraja, kjer so razbojniki hranili svoje ogromno bogastvo.

Vstopivši se pred grič, je zakričal na ves glas:

»Gora zlata, gora zlata,
daj, odpri mi svoja vrata!«

In grič se je takoj razklenil na dvoje.

Lakomni brat je urno smuknil v odprtino in zopet zakričal na vse grlo:

»Gora zlata, gora zlata,
daj, zapri mi svoja vrata!«

In zopet je grič poslušno zakril lakomnega tata.

Pohlepnež, videč toliko bogastvo krog sebe, bi bil kmalu zblaznel. Grabil je po denarju kakor volk in v trenutku je bil koš zvrhoma poln. Pa to lakomnežu še ni zadostovalo. Nabasal si je z denarjem vse žepe in še celo pod klobuk si je potisnil pest cekinov. Potem šele je jel misliti na odhod.

Pa — ojoj — cekini so ga tako omamili, da je popolnoma pozabil na oni čudodelni klic in namesto da bi rabil pravilne besede, je kričal:

»Gora cekinasta, gora cekinasta,
daj, odpri mi hitro vrata!«

Grozno! Grič se ni hotel odpreti. Zakričal je še enkrat, dvakrat, trikrat, toda brez uspeha. Grič ni slušal njegovega kričanja.

Sedaj so se lakomnežu začeli ježiti lasje.

»Kaj bo, kaj bo?« je vpil obupno. »Izgubljen sem. Razbojniki me bodo zaklali in pojedli!«

Bežal je iz kota v kot ter tulil kakor ujet volk.

Ko so se razbojniki vrnili v svoje skrivališče, so se, ugledavši ujetega ptička, silno zavzeli ter enoglasno vzkliknili:

»Aha, torej ti si tisti ptiček, ki hodi nepoklican k nam v posete? Danes si že drugič tu, je li? No, sedaj nam ne odideš!«

Prestrašeni lakomnik se je priduševal, da prvi pot ni bil on tukaj, nego njegov brat. Toda razbojniki mu niso verjeli. Pobrli so mu cekine in ga brez usmiljenja — ubili.

Mlajši brat je pa z razbojniškimi cekini sezidal krasno palačo ter si nakupil mnogo zemlje. A vendar mu je še toliko denarja ostalo, da je srečno in brez skrbeno živel do svoje smrti.

Hudobec Kruljavec.

V peklenstem brezdnu se je dvignil strašen prepir. Vse je tulilo, režalo, večalo, jokalo in psovalo, da se je čul vik in krik, topot in ropot prav do nebes. Angelci so radovedni hiteli k nebeškim linam gledat, kaj li se godi spodaj v peklu, na svetu pa se je slišalo, kakor bi razsajala za deveto goro grozna nevihta z gromom in bliskom.

In kaj je bilo?

Tisti vražji hudomušnež, nagajivi porednež, vravec Kruljavec — tako namreč so ga imenovali zaradi njegove šepaste noge — je bil zopet vzrok vsemu dirindaju. Saj pa tudi v vsem peklu ni bilo bolj navihanega in bolj nagajivega hudobca, kakor je bil Kruljavec. Kjerkoli je mogel, je nagajal svojim tovarišem. In veste li, kaj si je izmislil v tisti noči?

Ko so hudobci, ki niso imeli službe, v svojih posteljah lepo smrčali, je šel Kruljavec in odrezal enemu kos repa, drugemu je poščipal parklje, tretjemu odlomil polovico rogov.

Ko so se zjutraj vrage prebudili in hoteli iznova na delo, hej, to so gledali! Vedeli so takoj, da je to Kruljavčevo delo. Zagnali so velikanski hrup ter šli tožit poredneža peklenstemu glavarju, velikemu vragu Luciferju.

Lucifer, gledajoč te čudne spake brez rogov, brez parkljev in brez repov, ni vedel, bi se li smejal ali jezil. Takoj je vedel, da tega ni storil nihče drugi kakor

pretkani Kruljavec, zato ga je obsodil na tri dni in tri noči težke ječe, poostrene z ledeno posteljo.

Kruljavca je ta kazen silno raztogotila. Ne toliko zaradi tega, da bi se bal ledene postelje, ampak jezilo ga je najbolj, ko je videl, kako se mu vragi škodoželjno posmehujejo.

Sklenil je, da zapusti pekel čimprej.

»Kazen hočem prebiti, da mi ne bodo očitali strahopetnosti,« tako je modroval sam pri sebi, »potem jo pa takoj pobrišem in poizkusim svojo srečo na zemlji.«

Nato je Kruljavec svojo kazen takoj nastopil ter jo tudi pogumno preстал. A v peklu mu odslej ni bilo več obstanka. Ob prvi priliki, ki se mu je kmalu ponudila, je zapustil pekel ter smuknil na svet po dolbini, ki je bila le njemu znana.

Dospevši na zemljo, je vzel nase podobo navadnega človeka ter začel premišljati, kje in kako bi poizkusil svojo srečo.

V tem mu pride nasproti prileten berač.

»Ha,« si misli Kruljavec, »morda mi da ta-le potrebne sveta.«

Hitro stopi k beraču ter ga začne prijazno ogo-varjati: »Hoj, brate, da si mi zdrav! Truden si, kajneda! Odloži nekoliko svojo malho in sediva tu v senco, da se odpočiješ in da se malo porazgovoriva. Saj je še dan dolg; sicer pa imaš že itak polno malho.«

Berač si ni dal dvakrat reči. Vrgel je malho v travo, sedel poleg nje ter si obrisal pot s čela.

Tudi Kruljavec se je zvalil po tleh.

»Pa odkod pravzaprav prihajaš?« je povpraševal zvedavi berač Kruljavca.

»Iz zrakoplova sem padel,« je lagal Kruljavec. »Zrakoplov je tako hitro krožil po zraku, da tovariši, ki so se vozili z menoj vred, niti zapazili niso, kdaj sem padel. Zrakoplov je odplaval naprej, jaz siromak sem pa ostal tukaj in sedaj ne vem, ne kod — ne kam.«

»Kaj ste pa počeli pod oblaki?« ga vpraša berač.

»Vozili smo se z zrakoplovom visoko med zvezdami in smo one zvezde, pri katerih je bila nevarnost, da se snamejo iz svojih tečajev, pritrjevali z zlato žico.«

»To je lep obrt,« reče berač, »ali zate poslej ne bo imel pomena. Moral se boš oprijeti česa drugega, ako boš hotel živeti.«

»Toda česa naj se oprimem? Svetuj mi, prijatelj!«

»Težko mi je svetovati, ljubi moj. Tu na svetu so vse službe trudapolne in jako slabo plačane. Najboljša je še menda moja služba — beračenje. Res da moram tuintam požreti marsikako grenko, a vendar mi dajo ljudje toliko, da nisem nikoli lačen. Tudi obleke dobim vedno za sproti. Prenočišče imam itak povsod brezplačno, torej mi vse, kar mi ljudje darujejo v denarju, ostane za ljubo žganje. Jaz bi ti svetoval, da se kar beračenja oprimeš. Le veruj mi, da v današnjih slabih časih berač še najbolje izhaja.«

Kruljavcu je bil beračev svet jako všeč.

»Hvala ti za temeljiti pouk,« je vzkliknil veselo. »Posvetiti se hočem beračenju. Ako ti dobro izhajaš, ki si star, bom menda tudi jaz, ki sem še pri najboljši

moči. Toda kako naj pričnem? Ali naj hodim sam, ali naj grem s teboj?»

»Kakor hočeš,« pravi berač. »Tudi z menoj lahko hodiš toliko časa, da se novega obrta popolnoma privadiš. Predvsem bodi ponižen in pohleven, vedi se skromno in kaži se hvaležnega ter povsod nastopi tako, kakor se beraču spodobi. Navsezadnje beraški obrt vendarle ni tako lahek, kakor si ga morda predstavljaš. Marsikajka kosmata ti prileti na ušesa, to ti kar naprej povem. A sedaj pojdiva, da poizkusiš čimprej svojo srečo!«

In odpravil se je Kruljavec z beračem po hišah milodarov prosit.

Obrala sta še tisti dan dvoje bližnjih vasi. Toda hitro se je pokazalo, da Kruljavec — kakor prej v peklu — tako tudi sedaj na zemlji ne bo imel sreče. Povsod, kjerkoli sta hodila, so dajali darove le beraču. Kruljavca pa so odpravljali z besedami: »Lenuh! Močan si še in lahko bi delal, da bi si zaslužil potrebnega kruha. Beračenje je le za stare ljudi, ki ne morejo delati.«

Ko je napočil večer, je imel berač polne žepe krajcarjev in bisago napolnjeno z moko, kruhom, pšenom, ješprenjem in zabelo, Kruljavec pa ni imel ničesar. Ubogi Kruljavec je bil silno poparjen. Ko je ugibal in ugibal, kaj sedaj početi, mu je hipoma šinila dobra misel v glavo.

»Že vem, kaj je vzrok moje današnje smole,« je rekel sam pri sebi. »Prav pravijo ljudje, res sem premlad za prosjačenje. A temu se da hitro odpomoči. Jutri bo že drugače. Kakor se danes berač smeje meni, tako se bom jutri jaz njemu.«

Drugo jutro je bil izpremenjen Kruljavec v tako starega, suhega in grbavega možička, da je bil videti vsaj trideset let starejši od berača.

Preden sta odšla beračit, se ozre Kruljavec v zrcalo. Pri tem pogledu se glasno nasmeje, češ: »No, sedaj mi pač ne bo mogel nihče reči, da sem premlad za beračenje.«

Ali na svojo veliko jezo in žalost se je moral Kruljavec ponovno prepričati, da ni rojen pod srečno zvezdo. Kjerkoli sta hodila, je le berač dobival darove, Kruljavca je pa vsakdo sočutno pogledal, rekoč: »Možiček, vi ste tako star in slab, da še sami komaj hodite. V hiralnico pojdite in lezite, da sredi pota ne umrete! Vsako darilo bi vas le še bolj obtežilo. Bom pa rajši dal vašemu tovarišu, ki je močnejši od vas in lahko nosi.«

In beračeva bisaga se je zopet polnila.

Ko se je storil večer, je bilo vse tako kakor prejšnji dan. Berač je veselo prešteval krajcarje ter zadovoljno ogledoval polno bisago, nesrečni Kruljavec je pa žalostno gledal, grizel nohtove in kuhal jezo.

»Prijetelj,« mu je dejal berač smehljaje, »že vidim, da beraški obrt ni zate. Tudi ta posel je treba dobro razumeti ter imeti posebne talente zanj. Treba se ti bo poprijeti kakega drugega obrta.«

»To tudi jaz mislim,« je vzdihnil Kruljavec. »Beračenja se jaz ne bom naučil nikoli. Ljudje nimajo usmiljenja z menoj. Enkrat sem jim premlad, drugič zopet prestar. Kdo naj jim, zlomka, ustreže? Takoj jutri poizkusim kaj drugega!«

Še tisto noč se je Kruljavec od berača poslovil. Sel je v bližnji gozd, ki je stal nedaleč od vasi in tam, čepeč pod grmovjem, čakal, da se je zdanilo.

Ko se je jelo svitati, je začul iz hiše, stoječe v bližini gozda, glasno preklinjanje.

»Ho, ho,« je veselo vzkliknil Kruljavec, »tamle je pa zopet eden tistih, ki sodijo v pekel. Če se mi bo povsod godilo tako slabo kakor pri beračenju, se še prav rad povrnem v pekel. In če privedem s seboj grešnega človeka, takoj zopet dobim milost v Luciferjevih očeh.«

In zdajci se je Kruljavec urno prelevil v dvajsetletnega mladeniča ter jo mahnil k omenjeni hiši.

Vstopivši v hišo, je takoj vedel, da bo imel opraviti s krojačem. Po mizi in stolih so ležali vse križem razmetani na pol izgotovljeni telovniki, hlače in še razne druge reči.

Za mizo je sedel krojač, suh, koščten in grdogled ter je na vso moč hitel vbdati tanko šivanko.

»He, prijatelj krojač, vi pa kolnete kakor pravcati Turek. Zakaj neki? Saj, kakor vidim, vam ni nobene sile,« ga začne prijazno nagovarjati Kruljavec.

»Kaj ti veš, koliko je meni sile,« se zadere krojač nad njim. »Ti bi še bolj klel, ko bi bil na mojem mestu. Glej, dela imam čez glavo, pa nikjer ne morem najti človeka, da bi mi pomagal. Kako naj bi ne bil jezen?«

»Ej, potem pa prihajam ravno prav. Jaz sem namreč krojaški pomočnik,« laže Kruljavec. »Vzemite me v službo in gotovo boste zadovoljni!«

Krojača je ta ponudba razveselila. Hitro sta se pogodila za plačo, in Kruljavec je vstopil v službo kot

krojaški pomočnik. Mojster je bil z novim pomočnikom zadovoljen. Saj je bil pa tudi pridn za tri druge. Delal mu je neprestano od zore do mraka.

Četudi je mojster odslej vsa obila naročila lahko sproti izvrševal, vendar je še po svoji stari navadi večkrat grdo preklinjal. Vselej pa, kadar je mojster zaklel, je potegnil pomočnik na skrivaj iz žepa papir in svinčnik ter naredil piko.

Ko je bil papir s pikami napolnjen, tedaj je stopil pomočnik pred svojega mojstra, pokazal ostre kremplje ter votlo zahreščal: »Veš li, krojaček suhi, koga si imel v službi? Ali veš, kdo sem jaz? — Jaz sem Kruljavec, pravcati vrag iz pekla. Ti si pridno klel, jaz sem pa pridno delal in pridno zapisaval tvoje grehe. Zadosti jih je, papir je napolnjen z njimi. Zdaj se pa le kar brez vsega obotavljanja odpravi z menoj. Jutri boš že lahko v pekl šival in klel!«

»No, če ni drugače, pojdem s teboj. Toda če me že hočeš vzeti, me moraš prej zaslužiti, kar tako pa ne gre, kakor ti misliš. Naredila bova takole: Tukaj imam nekaj blaga, urezanega ravno za dvoje hlač. Ene hlače narediš ti, ene pa jaz. Ako bom jaz s hlačami prej gotov kakor ti, ne grem s teboj nikamor. Ako me pa ti s hlačami prehitiš, se ti ne bom upiral — vleci me, kamor te je volja!«

»Naj se ti izpolni tvoja poslednja želja,« je rekel zasmehljivo Kruljavec ter vzel takoj delo v roke. Tudi krojač je hitro prijel za šivanko, in tedaj se je med mojstrom in pomočnikom pričela tekma za krojačevo dušo. Oba sta hitela na vso moč.

Kruljavcu se je zazdelo, da mu pogosto vbadanje niti v drobno šivankino uho jemlje preveč časa. Zato je začel striči kar po več metrov dolge niti. Pa je imel zopet smolo, zakaj vselej, kadar je šivanko vbodel, je moral skočiti vun skozi okno, če je hotel, da se mu je nit iztegnila.

To pogosto skakanje skozi okno in nazaj ga je toliko zamudilo, da ga je mojster z delom izdatno prehitel.

Ko je Kruljavec videl, kako je zaostal za svojim mojstrom, je pograbil škarje in hlače pod koleni — odstrigel.

Mojster pa, videč, kako mu je vrag pokvaril čisto nove hlače, je zgrabil v sveti jezi vatel in pričel Kruljavca tako neusmiljeno pretepati, da je premagani vrag, strašno tuleč, bolj padel, kakor skočil skozi okno ter se komaj privlekel do bližnjega gozda.

»Huj, huj, tu sem jo pa še vse huje skupil, kakor pri beračenju!« je stokal ubogi Kruljavec ter z mokro travo hladil gorke udarce.

Tri dni in tri noči je ostal Kruljavec v gozdu, lečil svoje razbito hrbtišče ter premišljal, bi li še ostal na svetu ali naj bi se rajši zopet povrnil v pekel.

V tem premišljanju mu je dospel na uho ropot mlinskih koles.

»Kaj, ko bi poizkusil še pri mlinarju,« si misli. »Mlinarji so itak večinoma vsi tatovi in sleparji, pojdem po mlinarja in ga vzamem s seboj v pekel. Edino na ta način mi je še mogoče, povrniti se zopet med svoje peklenške bratce.«

In Kruljavec se je napotil za glasom mlinskih koles. Kmalu je našel mlin in tudi mlinarja je dobil doma.

Kruljavec, že vsega sit, je hotel pri mlinarju opraviti kar na kratko. Ko ga je mlinar vprašal, kdo je in česa želi, mu je rekel kar brez okolišev: »Mlinar, tvoji grehi vpijejo do dna pekla in zaradi njih smo razburjeni vsi peklenski duhovi. Vreča tvojih hudobij se je razpočila, jaz pa sem odposlan, da te odženem v pekel, kamor spadaš že davno. Pojdiva!«

Mlinar pa ni bil one vrste mevža, da bi mu pri vsaki priliki srce zlezlo v pete. O, kaj še! Privihal si je svoje dolge brke, premeril Kruljavca z očmi od nog do glave ter rekel smehljaje: »S teboj da bi šel, praviš? Zakaj pa ne. Prav rad. Toda z onim, ki je slabejši od mene, jaz ne hodim nikamor. Prej se poizkusiva, kdo izmed naju je večji korenjak. Glej, tam ob svinjaku so naslonjeni vsakovrstni koli in količi. Izberiva si vsak enega in udariva se! Ako me premagaš, pojdem brez ugovora s teboj.«

»Naj bo po tvojem,« reče Kruljavec in si izbere najdaljši drog, dočim prime mlinar čisto navadno krepelce.

Kruljavec se na tihem muza, češ: »Kaj boš ti s svojo palčico!«

»Kje se bova?« vpraša mlinar.

»Tam pod kostanjem, v senci,« odgovori Kruljavec.

»Pa se dajva!«

In bojevnika sta se udarila.

Kruljavec je s svojim nerodnim drogom zamahnil enkrat — dvakrat, ko je pa hotel zamahniti v tretje, se mu je drog zapletel v kostanjeve veje.

To priliko je pa mlinar dobro porabil. Medtem, ko je Kruljavec vlekel in rval svoj drog iz kostanja, je mlatil mlinar tako spretno po Kruljavčevem hrbtu, da je Kruljavec glasno zatulil, pustil drog in mlinarja ter zbežal z dvorišča.

Sedaj je imel Kruljavec zadosti. Svet se mu je pristudil do dobra. Takoj naslednje noči se je pogreznil v pekel.

Kako so Kruljavca sprejeli njegovi peklenški tovariši, nam ni znano. Vemo pa za gotovo, da ga je za vedno minila želja — iti še kdaj po belem našem svetu iskat obrta.

Zviti krojač.

Svoje dni je živel jako bogat graščak. Imel je več sto oralov gozda, njiv in travnikov, pet parov najlepših konj, štirideset glav goveje živine in poln svinjak lepo rejenih prešičev. Ker ni imel ne žene ne otrok, mu je gospodinjala stara kuharica, ki pa je bila za posle jako skopa ter jih je za vsako malenkost tožila graščaku. V bližini grada je v napol podrti kočici prebival ubog krojač, ki ni imel nič drugega kakor kopico nedoraslih otrok. Dostikrat ni po cele dneve nič drugega pokusil kakor suhi kruhek. Pa to bi bil še vse prebil, le pogled na lačne otročičke ga je vselej užalostil v dno srca.

Ko se je nekoč zopet tako poglobil v svoje ubožstvo, je rekel sam pri sebi:

»Na svetu je pač krivično urejeno. Sosed graščak, ki je brez otrok, ima vsega v izobilju, jaz pa, ki imam cel kup otročajev, dostikrat nimam beliča v žepu, da bi lačnim črvičem vsaj potrebnega kruha kupil. To ni po pravici in ni! Že vem, kaj bom napravil: splazil se bom v graščakov svinjak in bom zadavil enega prešiča. Graščakovi bodo mislili, da je prešič sam od sebe poginil in ga bodo meni podarili!«

Sklenil je takoj isti večer izvesti svojo nakano.

Šel je pred grad in se skril ondi v gosto vrbovje. Ko se je prepričal, da so že vsi grajski ljudje odšli k počitku, je zlezl iz vrbovja, preplezal dvoriščni zid in ker mu je bilo v gradu vse dobro znano, je bil kar brž

v svinjaku. Le nekoliko trenutkov — in najlepši prešič je bil zadavljen.

Tiho kakor je prišel, je poredni krojač zopet odšel.

Ko drugo jutro grajska kuharica zagleda v svinjaku mrtvega prešiča, hiti vsa prestrašena h graščaku in zajavka: »Joj, joj, milostni gospod, najlepši pujssek nam je poginil!«

»Škoda živali,« pravi graščak. »Pa ker je sam od sebe poginil, ga še pojesti ne moremo. Veš kaj, našemu sosеду, ubogemu krojaču, ga dajmo! Zanj bo pa vse eno dober!«

Kuharici je graščakov nasvet všeč. Takoj pošlje po krojača in mu pravi: »Slišite, krojač, ponoči nam je poginil najlepši pujssek. Ker ni bil včeraj še prav nič bolan, bo njegovo meso gotovo prav tako užitno, kakor če bi živega zaklali. Če ga hočete, ga lahko vzamete!«

»O, z veseljem,« vzklikne krojač radostno.

»To bo zame in za otroke najboljša pečenka!«

To rekši, gre krojač domov in se vrne s samokolnico po mrtvega prešička.

Ko je krojač pujska že odpeljal, je začela kuharica nekaj sumiti. Čudno se ji je zdelo, da se more krojač, četudi je ubog, te crknjetine tako veseliti. Krojačeva prebrisanost ji je bila dobro znana in vedno bolj se ji je začelo svitati v glavi. Takoj gre h graščaku in pravi: »Milostni gospod, čimbolj premišljam, tembolj se mi zdi nemogoče, da bi najlepši prešič, ki je bil vedno zdrav ko riba, tako hitro sam od sebe poginil. Glavo stavim, da je tu krojačeva roka vmes!«

»Vse mogoče, ali meni se zdi, da ti krojača nekoliko preostro sodiš,« ugovarja graščak. »Sicer pa, če te ravno veseli, lahko vso to stvar na tihem zasleduješ!«

»Da, zasledovati hočem, a zvito,« pravi kuharica. »Izmislila sem si tale načrt, ki ga razkrijem samo vam. Skrila se bom v lesen, preluknjan zaboj, na katerega vi dobro pritrdite pokrov. Potem pokličite krojača in mu zapovejte, naj odpelje ta zaboj domov in ga naj v sobici hrani do jutri. Kaj je v zaboj, tega krojač seveda ne sme vedeti! Jutri pa zopet po zaboj pošljite!«

Graščaku je bila kuharičina nakana jako všeč. Takoj je preskrbel star, lesen zaboj. Kuharica je, vzemši veliko štruco belega kruha s seboj, zlezla v zaboj, na kar je graščak pokrov dobro pritrdil. Na straneh je zvrtil dve veliki luknji, da bi kuharica lahko dihala in vun kukala.

Ko je bil graščak z delom gotov, pošlje po krojača z naročilom, naj pripelje samokolnico s seboj.

Ko krojač priropota s samokolnico pred grad, mu reče graščak: »Pelji mi ta zaboj v svojo kočico in mi ga skrbno hrani do jutri. V zaboj, imam namreč posebno blago, pa ne maram, da bi ga kuharica videla. Jutri pa mi ga zapelješ na kolodvor. Za tvoj trud te bom že pošteno nagradil!«

Krojač je molče z veliko težavo naložil težki zaboj na samokolnico ter ga v potu svojega obraza pripeljal do svoje kočice. Že je sklenil zaboj zunaj pustiti, toda začel je, misliti: »Lahko mi ga ponoči kdo ukrade, a potem se bom lepo obrisal za plačilo.«

Začel je prekopicovati zaboj čez prag v vežo, iz veže v sobo in ko ga je slednjič grdo zvalil v kot, se

mu je zazdelo, da je čul v bližini neko stokanje. Pa ker je bilo potem vse tiho, je mislil, da se je premotil in se ni več dalje zanimal za zaboje.

Ko je krojačeva družina posedla okrog mize k večerji, je po vsej sobi in še celo v zaboj vabljivo zadušalo po pečeni svinjini. Krojač je pa vzkliknil veselo: »Otroci, le jejte pujska le, saj jih ima graščak še dovolj v svinjaku. Ko tega pojemo, pojdem pa drugega zadavit.«

»Aha, aha, sedaj te pa imam,« se je nekaj oglasilo iz zaboja.

Krojač spozna ta glas, skoči po sekiro, odbije pokrov, in kuharici ono štruco kruha, ki jo je imela s zaboje, kar celo v usta potlači, in sicer tako globoko, da se kuharica zadavi.

Nato pokrov zopet nazaj zabije in pravi: »Tu imaš zdaj svoje plačilo. Ti si meni jamo kopala, pa si sama padla vanjo!«

Drugo jutro pošlje graščak svojega slugo h krojaču z naročilom, da se je premislil odposlati zaboj naprej, naj ga torej krojač zopet nazaj v grad pripelje.

Krojač je zaboj na samokolnico naložil in ga peljal nazaj v grad. Graščak je že čakal na pragu in krojač, ki je bil zaradi trudapolne vožnje že pošteno jezen, je zaboj prevrnil s tako silo čez prag, da je odletel pokrov in — o, groza! — mrtva kuharica se je s štruco v ustih zvalila po veži.

Ko zagleda graščak mrtvo kuharico in štruco v njenih ustih, se silno prestraši. Zatrdno je mislil, da se je kuharica po nesreči sama zadavila, ker je prehitro jedla kruh.

»Ljubi krojač,« zastoka s tresočim se glasom, »koliko vam dam, da boste kuharico stran spravili in o vsem tem molčali?«

»Dajte mi tristo svetlih kronic, pa jo bom tako skrtil, da bo še na sodni dan komaj na svetlo prišla,« odgovori krojač in se skrivaj muza.

Gračak mu takoj odšteje tristo kronic in še tri po vrhu. Krojač pa hitro kuharico v rjuho zavije ter odkuri z njo v gozd in tam počaka večera.

Ko se stemni, se prikaže krojač s svojim bremenom zopet iz gozda, gre v vas in zavije na dvorišče bogatega kmeta. Idoč mimo hiše, pogleda skozi okno in videč, da pri kmetu ravno večerjajo, gre urno na pod (skedenj), odviije rjuho in prisloni mrtvo kuharico v kot poleg velikega kupa pšenice. Ko se prepriča, da kuharica trdno pokonci stoji, ji spodtakne predpasnik ter nasuje vanj pšenice. On sam pa urno beži s poda ter za drvarnico skrit opazuje, kaj se bo zgodilo.

Kar primaha iz hiše gospodar, nesoč v roki težak cepec, ki ga je pravkar popravil. Ko pride do poda, zagleda ob svitu mesečine pri pšeničnem kupu čudno žensko postavo. Videč njen polni predpasnik, misli, da je to gotovo ciganka, ki krade njegovo žito. Ves raztoготen skoči proti njej in jo s težkim cepcem tako telesi, da se dozdevna ciganka pri priči zvrne po tleh.

Kmet se nato bliže k njej skloni in z grozo opazi, da je — mrtva.

Zdajci pa zleze krojač iz svojega skrivališča ter se začne vesti, kakor bi le slučajno tod mimo prišel. Žvižgaje gre proti podu in malomarno pogleda vanj.

Kmet ugleda krojača, plane hitro k njemu in ga začne milo prositi: »Dobri krojač, lepo te prosim, pomagaj mi! Glej, neka babura mi je pšenico kradla. Jaz sem jo ravno pri tatvini zasačil, pa sem jo s cepcem tako silno udaril, da sem jo ubil. Krojač, koliko ti dam, da mi jo spraviš s pota in vse to zamolčiš?«

»Ljubi sosed,« reče krojač, ki le težko prikriva smeh, »daj mi tristo svetlih kronic in babure ne boš več videl.«

Kmet mu rad odšteje tristo kron in še šest po vrhu, krojač pa vzame izpred svisl naramni koš in vanj kuharico pobaše, nato pa hiti s košem globoko v gozd, na kraj, kjer so se navadno zbirali razbojniki.

Ko prehodi po gozdu že dolgi dve uri, pride do košatega hrasta, okrog katerega je bilo postavljenih dvanajst polnih vreč.

Krojač je takoj uganil, da so te vreče last razbojnikov, ki sedaj prejkone v bližini kje sladko počivajo, utrujeni od nočnega dela. Hitro odveže eno vrečo, jo vzdigne in obrne. In glej, iz nje začne padati denar, svinjske gnjati, slanina, predivo in še več drugih stvari.

Zdaj potegne krojač iz koša kuharico in jo pobaše v izpraznjeno vrečo, ki jo potem zopet lepo zaveže ter prisloni nazaj k drugim vrečam. Meso, predivo in vse, kar je iztresel iz vreče, pa pobere v koš in beži domov, kakor bi ga veter nesel.

Ko so se razbojniki naspali, so prišli k hrastu in zadel vsak svojo vrečo na ramo. Vreča z mrličem je bila last mladega razbojnika, ki jo je — ne da bi opazil kako premembo — zadel na ramo in odšel z njo domov k svoji materi.

»No, mati,« reče razbojnik, »danes sem vam pa prinesel obilo lepega plena.«

»Bomo videli,« pravi mati, ki takoj odveže vrečo in seže vanjo.

»Sinko, v vreči tipljem človeške lase.«

»Ah, mati, to je predivo, le vun z njim!«

»Ne, ne, sinko, tipljem tudi človeško glavo.«

»Ha, ha, ha, ženske ste res kratke pameti,« vzklikne mladi razbojnik in prime za vrečo, jo obrne in — o, strah in groza! — iz vreče pade na tla mrtva ženska.

Dasiravno mladič ni poznal strahu, vendar je ta prizor tako vplival nanj, da se je tresel kakor šiba na vodi. Bil je trdno prepričan, da je to naravnost kazen božja.

Ko se je nekoliko opomogel, je zadel mrliča na ramo ter ga nesel na dve uri oddaljeno pokopališče. Tam ga je položil v ravnokar izkopano jamo.

Vrnivši se domov, je rekel materi: »Mati moja, sedaj bova pričela drugačno življenje. Še je čas!«

In res je postal razbojnik odslej pošten človek.

Pravljica o liliji in vrtnici.

Bila je imovita vdova, ki je imela edino hčerko Jerico. Prigodilo se je pa, da je njena ljubljena edinka nevarno zbolela. Sloviti zdravniki, ki jih je skrbna mati klicala k svoji hčerki, so že obupali nad mladim življenjem.

Mati se je v tej stiski spustila pred Marijino podobno na kolena in z zaupanjem prosila božjo Porodico pomoči.

»Sveta Mati božja,« tako je končala svojo molitev, »ti, ki veš, kaj je materina ljubezen, pomagaj meni in mojemu otroku! Ako izprosiš pri svojem ljubem Sinu moji hčerki zdravja, bodi vse njeno življenje tebi posvečeno. Dala jo bom v samostan, in tam naj kot nuna do svoje smrti časti tvojo dobroto.«

Marija je uslišala materino prošnjo. Hčerki je odleglo in kmalu je bila popolnoma zdrava.

Toda mati je na svojo, Mariji dano obljubo hitro pozabila. Kar nič več ni hotela o njej vedeti. Komaj je bila hčerka stara dvajset let, že jo je mati obljubila bogatemu ženinu.

Ženin je bil lep in blag človek. Zato je bila hčerka Jerica, ki ni o materini zaobljubi prav ničesar vedela, takoj pripravljena, da stopi z njim v zakon.

Ženitovanjske priprave so se pričele in dan poroke se je približal.

Na predvečer poročnega dne se je sanjalo nevesti Jerici, da je prišla k njej Mati božja ter jo smehljuje vprašala: »Jerica, ali veš, kam pojdeš jutri?«

»O, vem,« je odgovorila Jerica. »Jutri ob devetih pride moj ženin in me povede k poroki.«

»Motiš se, ljuba Jerica,« je dejala Mati božja. »Ti pojdeš jutri z menoj. Povedem te k ženinu, ki je še lepši, blažji in bogatejši kakor pa ta, ki ga misliš vzeti. Z menoj pojdeš, da, saj te mi je mati obljubila že takrat, ko sem ti izprosila ljubo zdravje.«

Jerica se je zbudila in premišljala te čudne sanje, o katerih je potem zjutraj pripovedovala tudi svoji materi,

»Ba,« je rekla mati malomarno, »sanje so prazne in ne pomenijo ničesar. Le hitro se opravi, svatje bodo že skoro tu!«

Bližala se je deveta ura. Ženin in svatje so se pripeljali. Šli so v prostorno hišo ter posedli okrog dolge mize.

Mati jim je hitela nositi jedi in pijače. Neveste Jerice pa ni bilo videti nikjer.

»Mati,« je začel povpraševati starejšina, »kje se pa mudi nevesta Jerica?«

»Zgoraj je v gorenji sobi,« odgovori mati.

»Gotovo sedaj pregleduje, katero obleko bo oblekla k poroki,« reko svatje in čakajo. Ko pa neveste le ni bilo doli, je vprašal starejšina iznova: »Mati, i kaj vendar že počne nevesta, da je tako dolgo ni?«

»Gotovo preštevava svetle cekine, ki jih imamo kar polno škrinjo,« pravi mati. »Le še nekoliko počakajte, skoro bo tukaj!«

Toda Jerice le ni bilo k svatom. Ko je starejšina že v tretjič začel vpraševati zanjo, se je dvignil ženin

izza mize in smuknil v gorenje prostore, da vidi, kje vendar se mudi njegova ljubljena nevesta.

Vstopivšemu v njeno sobo, se mu je nudil grožen, pretresljiv prizor.

Njegova ljuba Jerica je ležala na postelji — mrtva.

»Jerica,« se mu je izvilo iz ust, nato je pa omahnil na tla in — umrl.

Na bolesten krik, ki je prikipeł iz prsi nesrečnega ženina, je hitela v gorenjo sobo Jeričina mati in za njo so prihitali vsi drugi svatje.

Mislite si grozo Jeričine matere in strah pričujočih svatov, ko so gledali pred seboj ženina in nevesto — oba mrtva.

Hiša veselja je postala na mah hiša žalosti in vesela svatovščina se je izpremenila v tožno pogrebščino.

»Jaz sem kriva, jaz sem kriva,« je kričala mati obupno, »ker nisem izpolnila svoje, Mariji dane obljube. Jaz sem kriva smrti obeh.«

Čez dva dni so odnesli mrtveca na pokopališče ter ju položili v skupni grob enega tik drugega.

Kmalu potem so ljudje zapazili, da raste iz groba neveste Jerice krasna, bela lilija, iz groba ženinovega pa lepa, rdeča vrtnica. In ti dve cvetici sta rasli in rasli. Njiju vrhova sta se zblížala, se strnila v en sam krasen cvet, ki je dičil in spajal oba grobova.

Zalka — plesalka.

Da ste mi videli Zalko plesalko! To vam je bila deklica, lepa kakor roža, in težko bi ji bilo najti para. Sloves o njeni lepoti je šel skozi devet dežel, in marsikatera deklica je bila žalostna, ker se niti od daleka ni mogla primerjati lepi Zalki.

Le žal, da tudi Zalkino srce ni bilo tako lepo kakor njeno telo. Zalka je bila silno ohola. Dobro je namreč vedela, da s svojo lepoto presega vse svoje tovarišice, vedela je, da jo vsi obožavajo in občudujejo, in zaradi tega je postala tako prevzetna, da z navadnimi ljudmi niti občevati ni hotela. Gledala je okrog sebe prezirljivo in se vedla kakor kraljična. Norčevala se je iz vsakega, kdorkoli je hotel z njo začeti pogovor.

Tudi Zalkina prevzetnost je začela ljudem že presedati.

»Ako je lepša kakor smo mi drugi, saj to ni njena zasluga. Kaj bi se ničemurnost grda vedla tako bahavo,« so rekali njeni sosodje ter se je vedno bolj ogibali.

Zalka je kmalu izprevidela, da ljudje nič kaj ne marajo zanjo. Toda to ji ni šlo posebno k srcu.

»Ker sem veliko lepša in krasnejša, kakor so ti umazanci, zato so mi pa nevoščljivi,« si je mislila sama pri sebi ter se vedla še bolj prevzetno in bahavo.

Zgodilo se je pa, da so napravili fantje in dekleta v vaški krčmi velik ples. Na ta ples je prišla tudi Zalka, dasiravno je ni nihče vabil. Prišla je zato, da bi se

s svojo lepoto med ubožnimi tovarišicami ponašala in da bi med plesalci stresala svojo zoprno prevzetnost.

Fantje in dekleta se niso dosti brigali zanjo. Plesali so, da je bilo veselje, ter bili vsi prav židane volje.

Dasiravno fantje plesalci niso prav nič marali za oholo Zalko, vendar jo je iz prijaznosti sedaj ta, sedaj oni poprosil za ples. Ali Zalka je vsakemu za ničljivo hrbet obrnila, rekoč:

»Beži, beži, kmetiški umazanec! Izberi si plesalko svoje vrste! Kdor hoče plesati z menoj, mora biti visok dostojanstvenik ali pa še celo kralj.«

Plesalci so se kar zgražali nad toliko ošabnostjo. Zalka pa se ni menila za njihovo nevoljo. Ponosno je hodila sem in tja ter šumela s svojo dragoceno svileni obleko.

Točno o polnoči so se odprla gostilniška vrata in med plesalce je stopil kraljevsko oblečen častnik. Bil je tako krasen, da so oči vseh navzočih kar obstale na njem.

Častnik pa navzočih niti pogledal ni, nego stopil je hitro k lepi Zalki ter ji prijazno rekel:

»Krasna Zalka, sloves o tvoji lepoti je prišel tudi do mene, čeprav bivam v deveti deželi za devetimi gorami in za devetimi vodami. Čul sem tudi, da ne plešeš z nikomer drugim kakor le s kraljem ali vsaj s kakim visokim dostojanstvenikom. Glej me, jaz sem kralj, in sicer tako mogočen kralj, da mi ga ni enakega na svetu. Drugi kralji so gospodarji suhe zemlje, jaz sem pa kralj vodovja. Ker je na svetu mnogo več vode kakor suhe zemlje, sem torej jaz najmogočnejši in naj-

bogatejši kralj pod solncem. Prišel sem, da ugodim tvoji želji in zaplešem s teboj pravi kraljevski ples.«

Zalka je bila vsa srečna. Sedaj je bilo njeno napuhnjeno srce vsaj enkrat zadosti nasičeno. Tako lep in bogat človek ter poleg tega še celo kralj, to ni kar sibodi. Razume se, da je iz srca rada takoj privolila v ples.

Toda Zalka se je nad lepim plesalcem strahovito zmotila. Mislila je, da je to mogočen pomorski kralj, čigar last so brezštevilne in ogromne ladje, v resnici pa je bil njen plesalec — povodni mož.

Drugi plesalci so takoj jenjali plesati. Stisnili so se v kote in strmeče gledali krasni par, ki se je vrtel po sobi kakor vrtalka.

Plesala sta burno in tako dolgo, da so godcu otrpnile roke in je prejenjal gosti.

Toda plesalec ni hotel prejenjati s plesom, ampak zavrtel se je z Zalko še bolj urno naokrog.

»Svetli kralj, jenjajva vendar,« je začela prositi Zalka, »jaz sem že utrujena do smrti. Sicer pa itak morava prejenjati, ker nama nobeden ne gode.«

»E, Zalka, jaz plešem kar na sapo,« je rekel kralj in plesal z Zalko dalje.

V tem so se odprla sobna vrata, in kralj je z Zalko zaplesal v vežo, iz veže pa na plano.

»Spusti me, svetli kralj,« je prosila Zalka iznova. »Čuj, kako vetrovi tulijo!«

»O, jaz plešem tudi po vetru,« je dejal kralj in plesala sta dalje v temno noč.

»Svetli kralj, nehaj vendar,« je hropela Zalka. »Glej, vetrovi so pojenjali in dež rosi na naju.«

»Nič ne de, jaz plešem tudi ob šumenju dežja,« je odgovoril kralj in plesal dalje in dalje.

»Slednjič te prosim, o svetli in mogočni kralj, jeni-
jaj in pusti me!« je javkala Zalka s slabotnim glosom.
»Saj je zdaj dež prejenjal in čuje se že bučanje deroče
reke.«

»Nič ne maraj, Zalka! Jaz znam plesati tudi ob bu-
čanju valov,« je dejal kralj in je — ne meneč se za
Zalkine prošnje — kar dalje plesal toliko časa, da sta
priplesala do globoke in deroče reke.

»Dušica moja,« se je zagrohotal kraljevski plesa-
lec, »priplesala sva do mojega kraljestva in sedaj si
boš v mojem naročju lahko odpočila.«

Zdajci se je kralj z Zalko zavrtel poslednjikrat, in
že so ju zagrnili valovi deroče reke...

Drugo jutro so našli ribiči na obrežju reke lepo in
ošabno Zalko — mrtvo.

Čudni svatje.

Na ravnem polju sta žela dva brata rumeno pšenico. Bila sta pridna ter sta z delom tako hitela, da si nista utegnila obrisati znojnih lic. Pšenica je padala kakor pod koso in vedno večje je bilo število snopov na dolgi njivi.

Mimo pride star, sivobradat mož in ju prijazno nagovori: »Bog blagoslovi vajino delo, mladeniča! A kako je vendar to, da se vidva sama sučeta na tako veliki njivi? Kje so vajini pomagači?«

»Kje vendar naj vzameva pomagačev, ko sva pa tako sama,« odgovorita brata. »Oče in mati sta nama že davno umrla, sestra je pa še premlada, da bi se od zore do mraka pekla na vročem solncu. Sicer pa mora itak doma biti, da nama gospodinji in opoldne prinese kosilo.«

»Mladeniča moja,« reče starček, »danes ne bosta dočakala, da bi vama sestra prinesla kosilo. Doma se gode čudne reči. Šel sem mimo vajine kočice in sem opazil, da je na dvorišču vse polno črnih konj in v hiši polno čudnih svatov, ki imajo strašno hude obraze. Na glavi imajo vsi drugi rdeče čepice, samo ženin ima modro. Hitita, rečem vama, brž domov, da še poslednjikrat vidita svojo sestrico — nevesto!«

Brata se silno prestrašita. Urno vržeta srpe iz rok ter kar čez njive in travnike bežita domov.

Doma sta našla vse tako, kakor jima je pravil starček.

Svatje so bili že vsi na konjih ter se odpravljali na odhod, le ženin je še čakal na pragu, da se nevesta lepo svatovsko obleče.

Ko hočeta brata stopiti v hišo, ju že sreča sestra, ki je vsa svatovsko oblečena in silno žalostna.

Brata pa, ki sta svojo sestrico srčno ljubila, jo začneta skrbljivo povpraševati: »Ljuba sestra, kdaj se pa zopet vrneš domov?«

»Kadar bo mrtev petelin k dnevu pel,« odgovori sestra in bridko zaihti.

»Oj, to pa nikoli ni bilo in nikoli ne bo in tudi tebe nikoli več nazaj ne bo,« pravita brata in začneta tudi onadva ihteti.

Ko stopi sestra nevesta čez prag, jo že prime ženin ter jo posadi na konja.

In zdajci brata drugič vprašata: »Ljuba sestra, kdaj se zopet vrneš k nama?«

»Kadar bo mrtev cerkovnik dan zvonil,« odgovori sestra, in iznova se ji solze udero po bledih licih.

»Oj, to pa nikoli ni bilo in nikoli ne bo in tudi tebe nikoli več nazaj ne bo,« vzdihujeta brata in si brišeta solze.

A sedaj tudi ženin skoči na konja ter prime sestrico nevesto trdo čez pas. Preden pa vzpodbode konja, vprašata brata tretjič: »Ljuba sestra, lepo te prosiva, povej nama, kdaj se zopet povrneš domov?«

»Kadar pride na petek nedelja,« reče sestra in zajoka na ves glas.

»Oj, to pa nikoli ni bilo in nikoli ne bo in tudi tebe nikoli več nazaj ne bo,« vzdihujeta brata ter s sestrico vred glasno jokata.

Toda trdosrčnemu ženinu ni bilo mar bratovih in sestrih solz. »Naprej!« je zahreščal z osornim glasom, in čudni svatje so pognali konje v divji dir. Zadnji je dirjal ženin in krepko držal v naročju onemoglo nevestico, ki se je od samega strahu vsa tresla.

Ko so čudni svatje pridrveli do razpotja, kjer je stal velik blagoslovljen križ, so naredili okrog križa velik ovinek.

Nevesti se je to čudno zdelo. Zato je rekla ženinu: »Čemu se ogiblujete križa? Jaz imam navado, da se pri križu rada ustavim ter pomolim nekoliko očenašev. In tudi ti, če si pošten ženin, ukaži svojim svatom, naj obrnejo svoje konje ter jezdijo h križu. Tam bomo skupno prosili Križanega, naj nama podeli obilo sreče v zakonu!«

Na to milo nevestino prošnjo je ženin grozno z glavo stresel ter obrnil svojega konja le še bolj od križa.

Neveste se je pa polotila čudna groza. Iztegnila je svoje ročice proti križu in glasno zaklicala: »Križani Bog, bodi mi milostljiv in sprejmi me za svojo prijateljico!«

Na ta klic je pa ženin zavzdignil svojo težko roko ter nevesto tako udaril, da se ji je kar v glavi zavrtelo.

Toda nevesta je drugič iztegnila svoje ročice proti križu in zopet glasno zaklicala: »Križani Bog, bodi mi milostljiv in sprejmi me za svojo sestro!«

Zopet je neusmiljeni ženin zavzdignil svojo težko roko in udaril nevesto tako silno, da je izgubila zavest. Komaj pa se je sirotica vzdramila, že je proti križu

obrnjena tretjič zaklicala: »Križani Bog, bodi mi mi-
lostljiv in sprejmi me za svojo nevesto!«

Zdajci je pa brezsrčni ženin zgrabil za puško in
zamahnil s puškinim kopitom tako močno po nevestini
glavi, da je sirota omahnila s konja in padla mrtva
na tla.

V tem trenutku se je pa zemlja na široko odprla
in pogoltnila ženina in svate kar s konji vred.

Iz telesa mrtve nevestice se je pa dvignil bel gos-
lobček in je splaval proti nebu.

Pravljica o potepuhu.

če je imel tri sinove. Prvi je bil mizar, drugi krojač, tretji pa je bil velik potepuh in se ni izučil nobenega rokodelstva.

Ko je starejši sin mizar dovršil dvajseto leto, je bil potrjen v vojake.

Oče pa, ki se je bal za svojega pridnega sina, je odšel v mesto, poiskal ondotnega generala ter ga začel milo prositi:

»Visoki gospod, usmilite se mene starca in ne odzemite mi sina! Kdo bo potem zame skrbel, kdo mi služil kruha?«

»Slišite, očka,« ga je vprašal prijazno general, »kaj pa dela vaš sin?«

»Priden in izvrsten mizar je, ki dela za dva druga,« je ponižno odgovoril očka.

»No, o tem se bomo kmalu prepričali,« pravi general in ukaže svojemu slugi prinesti troje črvivih in trohljivih desak. »Poglejte, očka,« pravi potem general, »ako mi vaš sin iz teh trohljivih desak napravi v treh dneh lepo omaro, bom prepričan, da je res izvrsten mizar, in ga oprostim od vojaške službe.«

Oče je zadel deske na ramo in odšel z njimi domov.

Doma je povedal sinu, kaj in kako mu je naročil general.

»Bom že tako napravil, da bo general zadovoljen,« je rekel sin in se takoj lotil dela.

Tretji dan pripelje oče generalu tako lepo omaro, da se je svetila kakor solnce.

General, ves zavzet nad krasnim delom, podari očetu dvajset cekinov in mu naznani, da je njegov sin prost vojaške suknje.

Drugo leto je bil potrjen v vojake njegov drugi sin krojač.

Ker je bil tudi le-ta sin očetu jako pri srcu, je šel tudi za tega prosit generala, naj mu prizanese z vojaško suknjo.

»Kaj pa je vaš drugi sin?« ga smehljaje vpraša general.

»Visoki gospod,« pravi starec, »moj drugi sin je izvrsten krojač, ki dela za dva druga!«

»Bomo videli,« reče general in vzame iz kovčega star, ves raztrgan telovnik ter nadaljuje: »Ako mi vaš sin ta raztrgani telovnik prenaredi v novega, ga odvežem od vojaške službe.«

Oče je stisnil raztrgani telovnik pod pazduho in odšel domov. Doma je povedal sinu, kaj zahteva general od njega.

»Bom poizkusil generala zadovoljiti,« je dejal sin krojač in se takoj lotil dela.

Tretji dan prinese oče generalu tako lep in krasen telovnik, kakor bi ga iz škatlice vzel.

General, ves vesel tudi to pot, podari očetu dvajset dinarjev in mu naznani, da je tudi njegov drugi sin krojač prost od vojakov.

Tretje leto je bil potrjen v vojake njegov najmlajši sin potepuh.

Četudi je bil sin potepuh za samo nadlogo pri hiši, ga je oče vendar toliko ljubil, da je tudi zanj šel molodovat h generalu, naj mu ga ne vzame v vojake.

»Kakšno rokodelstvo pa ima vaš najmlajši sin?« vpraša general očeta.

»Visoki gospod,« pravi oče, »moj najmlajši sin ne zna nobenega rokodelstva, toda potepuh je pa tak, da mu ga ni para na svetu, in to je tudi nekaj vredno.«

»Ej, očka,« reče smeje general, »to pa pojde težko. Za potepuhe jaz ne poznam milosti. A vendar sem radoveden, če je vaš sin res tak nepridiprav, kakor pravite. Čujte torej! Ako mi vaš sin ukrade nocoj iz mojega hleva najlepšega konja, ga odpustim prav tako od vojaščine kakor sem vaša starejša dva sina.«

Oče gre poparjen domov in ves v skrbeh pove potepuhu, kaj zahteva general od njega.

»No, kaj takega si pa že še upam storiti,« je dejal malomarno potepuh, ki je takoj sestavil svoj načrt.

Proti večeru gre potepuh v mesto in ukrade iz neke izložbe kar celo častniško obleko. Potem gre v generalov hlev in ko vidi stati deset vojakov okrog najlepšega konja, se začne dostojanstveno vesti.

Vojaki pa mislijo, da imajo pred seboj res kakega visokega vojaškega dostojanstvenika in ga pokorno pozdravijo.

Potepuh jim milostno odzdravi in pravi: »Aha, to je tisti konj, ki ga namerava ukrasti nocoj neki potepuh. Ravnokar sem bil pri generalu in mi je rekel, naj si ga ogledam. Ampak je res lepa živalca to. Dober jahač sem in rad bi ga nekoliko pojezdil. Fantje, naj ga mi eden osedla!«

Vojaki so kar eden drugega odrivali, tako so vsi hiteli konja osedlavat. Vsak bi bil rad gospodu postregel.

Ko so vojaki opremili konja z najlepšim sedlom, so ga odvedli na dvorišče in pomagali gospodu »častniku« na konja, ki je bliskoma izginil z dvorišča.

Drugi dan pokliče general k sebi potepuhovega očeta in ga vpraša: »No, očka, kaj pa dela danes vaš sin potepuh?«

»Visoki gospod,« odgovori oče, »moj sin danes že od ranega jutra jezdi okrog hiše krasnega konja!«

»Ni mogoče,« vzklikne general in hiti v hlev. Ko pa vidi, da mu je ukraden najlepši konj, zavpije nad svojimi vojaki: »Lenobe grde, ali vam nisem ukazal konja vso noč stražiti?«

Prestrašeni vojaki generalu razložo, kako se je vse to zgodilo, in general, dasitudi jako jezen, reče očetu: »Že vidim, da je vaš sin jako navihan ptiček. Vendar pa to še ne zadostuje, da bi ga od vojakov oprostil. Še nekaj mi mora povšeči izvesti. Čujte torej! Ako mi ukrade nocoj iz dimnika vso slanino, bo rešen vojaške suknje; ako pa tega ne bo storil, ga dam zapreti!«

Oče je šel domov, da naznani sinu generalov ukaz. General je pa takoj poslal v kuhinjo deset vojakov, ki naj z nabasanimi puškami stražijo slanino.

Potepuh pa gre na polje in ukrade tam slamnatega moža, ki je stal v prosu vrabcem za strašilo.

Ko se znoči, si priveže slamnatega moža na hrbet, se napoti v mesto in spleza na streho generalovega stanovanja.

Ko pokuka skozi dimnik v kuhinjo, vidi, kako desetero vojakov meri z nabasanimi puškami naravnost v dimnik.

Potepuh odveže zdaj slamnatega moža s hrbta in ga potlači v dimnik.

Ko vojaki vidijo čudnega moža basati se skozi dimnik, mislijo, da je to potepuh in — pok! — vsi naenkrat ustrelijo proti njemu.

Ustreljeni mož pade z vso težo svojega slamnatega telesa na tla med vojake, ki so kar veselja pijani hiteli generalu naznanit, da je potepuh ustreljen.

Med tem časom pa, ko so se mudili vojaki pri generalu, je zlezel potepuh v dimnik in pokradel vso slanino. Obložen s tolikim plenom, se je komaj zbasal nazaj na streho, s strehe se je pa po vrvi spustil na tla.

Drugi dan zopet pokliče general očeta ter ga vpraša: »No, očka, kaj pa danes dela vaš sinko?«

»Oh, visoki gospod,« pravi oče, »moj sin danes tako hiti slanino jesti, da se od same maščobe kar sveti!«

»Ni mogoče,« vzklikne general in hitro pokliče enega onih vojakov, ki so stali v kuhinji na straži.

Vojak boječe vstopi.

»No, dečko,« mu reče general, »povej zdaj še enkrat, ali je res ali ne, da ste sinoči potepuha ustrelili!«

»Mišlostni gospod,« jeclja vojak, »ni res! Zopet smo prevarani. Prepričali smo se, da je ustreljeni mož iz — slame!«

Zdaj general jezno nad očetom zarjove: »Torej nas je zopet ukanil pretkani slepar! Ali nikar naj ne misli, da se je s svojo zvijačo že rešil vojaščine! Še nekaj mi mora storiti. Oče, pojdite domov in mu recite, če se hoče vojaške suknje oprostiti, mi mora nocojšnjo noč ukrasti ta le dragoceni prstan, ki ga nosim

na roki. Ako mi tega ne stori, ga dam takoj jutri obesiti!»

Oče gre ves poparjen domov in pove sinu generalovo zahtevo.

»Malo sitno bo to-le res,« pravi potepuh, »toda, očka, nič ne skrbite, če sem jo dvakrat srečno izvil, jo bom tudi še tretjič!«

To pot se potepuh še pri belem dnevu odpravi v mesto. V mestu se skriva za ograjo in neprestano gleda proti generalovemu stanovanju. Ko tako sključen kake pol ure za ograjo čepi, zapazi na svoje veliko veselje, da se odpravlja general s svojo gospo na izprehod.

Komaj se general in njegova gospa skrijeta za oglom, že se potepuh zmuza v generalovo stanovanje, vrže hitro svoje raztrgane cunje s sebe in obleče nočno obleko generalove gospe. Tako opravljen se zapre v omaro in mirno čaka.

General se je s svojo gospo šele pozno v noč vrnil z izprehoda.

Ko sta povečerjala, sta se takoj odpravila spat.

»Ampak, ljuba žena,« pravi general že v postelji ležeč, »nocoj morava oba skrbno paziti, da nama pretkani potepuh prstana ne ukrade! On je menda s samim hudobcem v zvezi in se utegne kar skozi ključavnico utihotapiti do mene. Bodiva previdna in narediva tako, da bom jaz čuval prstan do polnoči, po polnoči ga pa dam tebi!«

Gospa je bila s tem predlogom zadovoljna. Ugasnila je luč ter se tudi ona odpravila k počitku.

Toda komaj sta počivala eno uro, že se zmuza potepuh iz omare, gre k dremajočemu generalu, ga pocuka za ramo in mu tiho reče: »Zlati moj mož, jaz od same skrbi ne morem zatisniti očesa. Vedno se bojim, da bi ti potepuh ne vzel prstana. Kaj boš čakal polnoči, daj ga takoj meni, ti pa sladko zaspil! Ako potepuh tudi pride, ne bo iskal prstana pri meni.«

Ker je general videl ob svitu mesečine človeško podobo v ženski obleki, je zatrdno mislil, da je to njegova gospa in je dal prstan — potepuhu, ki je tiho in hitro izginil z njim v temno noč...

Drugo jutro navsezgodaj pokliče zopet general k sebi potepuhovega očeta in ga vpraša: »No, očka, kaj pa danes vaš sinko počenja?«

»Eh, visoki gospod,« odgovori starček, »moj sin je pa danes izredno dobre volje. Pri mizi sedi in krasen prstan ogleduje ter se na vse grlo smeje.«

»Lažete, oče!« zavpije srdito general in začne klicati svojo gospo.

»Pokaži očetu,« pravi general gospé, »da hraniš še vedno moj dragoceni prstan!«

»Ljubi mož!« vzklikne začudeno gospa, »ali si zblaznel? Saj mi prstana niti izročil nisi!«

»Lažeš,« kriči general, »saj si vendar sinoči, opravljena v nočno obleko, prišla mene prosit za prstan, ki sem ti ga tudi res dal.«

»Motiš se, ljubi mož, jaz se nisem sinoči ganila nikamor s svoje postelje. Pač pa mi je bila nočna obleka, o kateri govoriš, skoro gotovo sinoči ukradena, ker je nikjer ne morem najti!«

Generalu je postalo sedaj hipoma vse jasno. Ni vedel, bi se li smejal ali jezil. Toda ostal je mož beseda. Oprostil je potepuha vojaščine, očetu je pa podaril kar sto cekinov, rekoč: »Prav pravite, oče, tak potepuh kakor je vaš sin je res tudi nekaj vreden!«

Legenda o desnem razbojniku.

Ko sta Marija in sv. Jožef bežala z božjim detecem pred krvoločnim Herodom v Egipt, ju je dohitela sredi dolge pustinje noč in morala sta prositi prenočišča v razbojniškem zavetišču.

K sreči je bila doma le razbojnikova žena z malim sinkom, ki je bil bolan in ves pokrit z ostudnimi gobami.

Razbojnikova žena je sveto družino prijazno sprejela ter pripomnila, naj si le brez skrbi odpočijejo, ker ne bo niti njenega moža niti njegovih tovarišev najmanj teden dni domov.

Preden so se odpravili počivat, je prosila Marija ženo, naj ji pripravi nekoliko gorke vode, da bo okospala v njej božje detece.

Žena ji je takoj postregla z gorko vodo, in ko je Marija skopala Jezuščka, je velela ženi, naj še ona svojega gobavega otroka položi v vodo, v kateri se je kopal njen božji sin.

Žena hitro stori, kar ji je velela božja Mati in — oj, čudo! — komaj položi otroka v vodo, že so se oluščile smrdljive gobe z njegovega telesa in doslej tako nesrečni otrok je bil popolnoma očiščen ter postal tako zdrav kakor še nikoli poprej.

Razbojnikova žena je polna hvaležnosti pokleknila pred Marijo ter se ji ginjeno zahvaljevala za tako veliko milost, ki jo je naklonila njenemu otroku.

Poznejši čas je Marija večkrat svojemu božjemu sinu pripovedovala o tem dogodku ter ga prosila, naj

se kdaj spomni onega otroka, čigar mati mu je некоč dala prenočišče.

Ko je potem razbojnikov sinček dorastel, je postal prav tako velik razbojnik kakor njegov oče. In ko je некоč v družbi s tovarišem pomoril in oplenił več ljudi, je padel v roke pravici ter bil s tovarišem vred obsojen na smrt.

To pa se je zgodilo ravno o času, ko je bil po nedolžnem na smrt obsojen tudi naš božji Zveličar.

Kraljeva sodba se je glasila, da naj skupno vsi trije storijo sramotno smrt na križu.

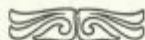
Krvniki so storili, kakor jim je bilo ukazano. Postavili so na Golgati tri križe, srednjega za Zveličarja, druga dva pa za razbojnika.

Že so viseli vsi trije obsojenci na križih, ko se ozre Zveličar na desnega razbojnika. In ker je Zveličar vsegaveden, takoj ve, da je to tisti človek, čigar mati je некоč tako prijazno postregla njemu, njegovi materi Mariji in redniku sv. Jožefu.

V svoji neskončni milosti pošlje v razbojnikovo srce žarek spoznanja in kesanja nad njegovimi brezštevlnimi grehi.

In glejte, doslej tako zakrknjeni razbojnik postane krotak kakor jagnje, se ozre v sveti Zveličarjev obraz ter ga zaprosi skesano in ponižno: »Gospod, spomni se mene, ko prideš v nebeško kraljestvo!«

Zveličar se zdajci vnovič ozre vanj ter mu reče z milim glasom: »Resnično ti povem, še danes boš z menoj v raj!«

V kraljestvu Triglava.

znožju gorskega velikana Triglava se razprostira prijeten gozdiček. V njem pihljajo blažgodejni gorski vetriči, žubore srebrni studenčki in cveto tisočere raznobojne rožice.

Slehrni prišlec, ki zaide v to divno prirodno krajso, obstoji kakor očaran ter se čudi lepoti tega pravecatega gorskega raja.

A nekdanj ni bilo tako lepo v tem kraju. Le poslušajte!

Bilo je v davnih časih, ko je bil prostor, kjer se razprostira zeleni gozdiček, zgolj pečina in puščoba. Ni bilo zelenega gozda, ne sočnate trate, vse je bilo peščeno in posušeno, sivo in mračno.

Zgodilo se je pa nekoč, da je zašel v to puščavo mlad, vesel in pogumen lovec, ki je prišel čez tri gore in tri dolé v to planjavo na lov na divje koze. Ves izmučen je iskal studenca, da bi si pogasil hudo žejo. Dospel je do skale in tam truden sedel tik votline, iz katere sedaj šumi bistri studenček, a tedaj je žejni lovec zaman čakal na kapljico vode.

Vsa природа naokrog je spala in zaspal je slednjič tudi utrujeni lovec.

Hipoma ga pa prebudi iz spanja tajinstven glas.

Ta glas se je čul kot odmev in lovec ni vedel, odkod prihaja. Jasno pa je čul proseče besede: »Lovec, mladi lovec, prosimo te, pohiti od tod, drugače umrješ od žeje!«

Lovec nekaj časa posluša, potem pa glasno zakriči:
»Kdo si vendar, neznano bitje, ki me svariš?«

»Jaz sem vila krasne livade Cvetka!«

»Jaz sem studenčna vila Bistra!«

»Jas sem gorska vila Jasna!«

»Jaz sem gozdna vila Tiha!«

Tako je odmevalo od vseh strani.

Zdajci pa pogumni lovec vnovič zavpije: »Stvari božje, prikažite se vendar mojim očem, želim vas videti!«

V tem trenutku že stoji pred lovцем velika in tenka, v belo oblečena ženska. Njen obraz je imel podobo posušene cvetke. Z neizmerno tožnim glasom reče lovcu: »Lovec, ti si zašel v kraljestvo vil. Tu je bilo nekdanj lepo, a danes je pusto in dolgočasno. O, da, bilo nam je lepo. Imele smo skupno zlato kraljestvo in srečno življenje tu v gorah. Naš gospodar je gorski velikan Triglav — kralj planin. On nam je izbral kraljeviče iz svojega kraljestva, a me prevzetnice ga nismo slušale. Prifrfotal je k nam lahkokrili kraljevič iz drugega kraljestva, gizdavi Citronček, in jaz sem mu ponudila čašico cvetičnega medu, da se je okrepčal. Prišel je gibčni Martinček, in vila Bistra mu je ponudila bistre studenčnice. Vila Jasna je pogostila svetlega viteza Apolona-Belina s kapljico nočne rose, in vila Tiha je natočila kupico kipečega gozdnega bisera kačjemu pastirju. — Tedaj nas je pa kruto kaznoval možgčni kralj planin. — Zaprl je posestrimo Bistvo v podzemeljski grad, kjer blodi še danes po neznanih zemeljskih votlinah. Usahnil je živi studenčni vir. Ni več kipel vrelec izpod temne skale, ki se je tako lepo

iskril in zlatil na solncu, in nič več ni bilo čuti kipečega smehljaja naše mlade, žive Bistre. Usahnili so nadalje vsi manjši studenčki in vrelci po gori in gozdu, prenehalo je vse življenje, vse je usahnilo in se posušilo. Nič več ni bilo čuti ne šumenja v gozdu, ne šuštenja v listju. S tem pa, da je prenehal bistri studenček, je ugasnilo življenje tudi meni in drugim mojim sestricam. Povesili so glavice moji zvončki, ki so me vsako jutro zbudili; usahnile so modre vijolice in niso več razširjale prijetne vonjave po tratinah; umrle so marjetice, zaspale so zveste spominščice, pokončane so bile zlate kalužnice in ugasnila je luč rdečim kartonicam in žarečim planinskim rožam. — Dobri in pogumni lovec! Prosim te, pojdi na vrh gorá v kraljestvo Triglava in izprosi meni in mojim družicam rešitve iz te krute usode. To ti bo pa le tedaj mogoče, če si jako pogumen, ker prekoračiti boš moral strme prepade in prebiti mnoge in velike nevarnosti.«

Poslovil se je lovec od vile Cvetke in pogumno korakal na strme gore. Ni se strašil ne napora, ne zlih duhov in gozdnih škratov, ki so ponoči vršeli ob potu, ga zasledovali in plašili.

Drugi dan ob zori je prišel do kristalnega gradu planinskega gospodarja.

Kralj planin je sprejel lovca v svojem gradu, ki je pa bil tisto jutro ves v mraku in megli — gotov znak kraljeve nevolje.

Ko pa je pogumni lovec sporočil kralju, da se vile pokoré in da čakajo njegovega povelja, je sedel kralj na zlati prestol, zažarelo mu je lice, in vse triglavsko pogorje se je razjasnilo, da je lovca kar slepilo.

Nato ukaže kralj Triglav, naj njegovi kraljeviči, živi Vrelec, bistri Rosan, mirni Zefir in sveži Vetrič odidejo v kraljestvo zapuščenih vil.

To se je takoj zgodilo.

Ko se je lovec vračal v prejšnjo puščavo, je bilo tam vse izpremenjeno.

Vrelci so žuboreli, livada je cvetla, gozdi so zeleneli in šumeli, po gorah je pa zvenel sveži vetrič.

Vila Cvetka pa, ki je bila sedaj vsa pomlajena in vesela, je pripela na prsi junaškega lovca šopek krasnih planik. Na šopku so se lesketali diamantni gozdni biseri...

Desetnica.

Vimoviti kmetiški hiši so imeli starši devet hčerá, pa nobenega sina. Roditelja sta srčno želela, da bi dobila vsaj enega sinčka. Ko se jima je imel roditi deseti otrok, sta farni cerkvi darovala trideset funtov težko svečo, ki je gorela pred velikim oltarjem v namen, da bi bilo novorojeno dete moškega spola.

Ali vse njiju vroče želje in prošnje so bile brezuspešne. Deseto dete, ki se je rodilo, je bila deklica, ljubka deklica, lepša kakor vseh prejšnjih devet.

Dasiravno sta roditelja kar koprnela za dečkom, sta vendar najmanjšo hčerkico zaradi njene ljubkosti prav tako ali pa še bolj ljubila kakor druge svoje starejše hčere.

Pri krstu so ji dali ime Nežika, a ljudje so jo največ imenovali Desetnico, zato namreč, ker je bila rojena kot deseta hčerka, odnosno sestrica.

Ko je bila Nežika stara deset let, je šla nekoč v bližnji gozd po jagode. Tam se ji prikaže bela, lepa in vitka žena ter ji pravi: »Kako si lepa, deklica moja! Pač škoda, da si Desetnica in boš morala bloditi po svetu, dokler boš živela!«

Nato je prikazen izginila.

Desetnica je tekla domov in povedala staršem, kaj je v gozdu videla in slišala. Roditelja sta se prestrašila. Slutila sta, da to nič dobrega ne pomeni.

Nekoč se zglesi v hiši star, sivobrad prosjak in milo prosi, da bi ga prenočili.

»Še nobenemu beraču nisem prenočišča odrekel in tudi tebi ga ne bom,« pravi oče. »Le kar pri nas ostanil! Dobil boš večerjo in posteljo!«

In prosjak je ostal čez noč v hiši. Dobil je gorko večerjo in mehko posteljo. Za to uslugo je bil starček tako hvaležen, da se je ginjeno zahvaljeval: »Dobri oče, iskrena vam bodi zahvala za vašo prijaznost! Še nikjer nisem bil tako ljubeznivo sprejet kakor pri vas. Hvaležen vam ostanem vse žive dni. Vsak dan bom molil za vas in za vašo družino!«

»Ako mi hočeš storiti dobro,« pravi oče, »izprosi mi pri Bogu milost, da moji deseti hčerki Nežiki ne bo treba hoditi po svetu!«

»Kaj, Desetnico imate!« se zavzame berač. »Ah, ljubi oče, tu bo pa težko kaj pomagati, zakaj božja volja je, da mora Desetnik ali Desetnica bloditi po svetu do svoje smrti. To je že kar od Boga usojeno in se ne da pre narediti!«

»Pa zakaj da bi morala bloditi po tujem ravno Nežika, ki jo imam najrajši izmed vseh,« vzdihuje oče. »Vsako drugo svojih hčerá bi laže pogtešal kakor pa njo. Ali res mora ravno Nežika od doma?«

»Poizkusimo, morda pojde,« reče berač ter vzame iz žepa krasen zlat prstan, ga pomoli očetu in nada-ljuje: »Oče, vzemite od mene to edino dragocenost, ki jo premorem! Ta-le prstan je na treh božjih potih blagoslovljen in ima veliko moč. Kadar bo vaša žena kruh mesila, naj zamesi ta prstan v testo in napravi hleb. Ko bo hleb pečen, naj ga razreže na deset delov in dá vsaki hčeri en kos. Katera bo dobila v kosu ta prstan, tista bo morala iti po svetu!«

Oče se je beraču presrčno zahvalil za prstan in za dober svet ter mu daroval na pot mesa, kruha in sira.

Takoj naslednji dan je mati prstan zapekla v testo. Jedva je bil kruh pečen, ga je razrezala na deset kosov in porazdelila med hčere.

Hčere so se s slastjo lotile lepo dišečega kruhka. Tudi Nežika je hitro ugriznila v svoj kos. Pa komaj je nekolikokrat ugriznila, je začutila med zobmi nekaj trdega. Vzela je grižljaj iz ust in pogledala, kaj bi to bilo.

»Joj, oče, mati, pogledjte, pogledjte,« je klicala vsa presenečena. »Kako lep, zlat prstan sem dobila v kruhu.«

Roditeljema so se napolnile oči z grenkimi solzami. Pustila sta čudeče se hčere same ter odšla v kuhinjo, kjer sta se nemoteno razjokala.

»Zgodilo se bo, kar ji je od zgoraj namenjeno,« je ihtel oče. »Bilo bi zaman upirati se božji volji!«

Nedolgo potem je Desetnica kar na tihoma navezala zveženj obleke, vzela očetovo palico in šla kar brez slovesa z doma.

Roditelja, ki sta vedno strogo pazila nanjo, sta jo zapazila, ko je bila že na potu. Tekla sta za njo in jo dohitela.

»Za Boga, Nežika, kaj pa vendar misliš?« je silila v pretrganih besedah mati vanjo. »Kaj pomeni zveženj pod tvojo pazduho in kaj očetova palica v tvoji roki? Kam greš? Kaj pravzaprav nameravaš?«

»Mati,« odgovori Desetnica, »kam grem, tega jaz sama ne vem in zakaj grem, meni sami ni znano. Vleče me čudna, neodoljiva sila, ki mi ne da noč in dan miru.

Zdi se mi, da me vsi preganjate in me podite po svetu. Doma nimam več obstanka. Pustite me, da grem po svetu, morda bo na tujem bolje zame!»

Roditeljja sta uvidela, da ji ni pomagati, ker ji je tako usojeno. Z bridkostjo v srcu in s solzami v očeh sta se poslovila od ljubljene hčerke, prijazno jo vabeč, naj se povrne, kakor hitro ji bo le mogoče.

Desetnica je pa potovala dalje in dalje ter prišla do velikega gozda. Ker je bila trudna, je sedla pod borovec. Komaj je pa dobro sedela, že se ji je zdelo, da šumi nekaj izmed vej: »Pojdi dalje, pojdi dalje! Pod mojo senco ti ne dam počivati, ker si Desetnica.«

Deklica se je takoj vzdignila in šla naprej do hrasta. A tudi hrast ji je zašumel, da je ne mara, ker je Desetnica.

Šla je dalje in dalje. Po večurni hoji je prispela iz gozda v samotno vasico. Tam se je pri neki hiši ponudila v službo in je bila sprejeta. Ker je bila pridna, je bil gospodar zadovoljen z njo, ali kaj, ko ji pa noč tranja sila ni dala miru, da bi bila ostala na mestu. Že drugi teden si je izbrala drugega gospodarja, tretji teden zopet tretjega in tako dalje. To pogosto menjavanje služb je pa bilo vzrok, da ji gospodarji niso hoteli dati nič ali pa prav malo plačila. Ker ni imela s čim obleke napraviti, je bila kmalu vsa raztrgana in zamazana, z eno besedo: postala je velika, usmiljenja vredna ubožica.

Minilo je deset let.

V rodni hiši Desetnice so praznovali imenitno gostijo. Starejša hčerka se je omožila z bogatim gospodom. Plesali so in se gostili, da je bilo veselje.

In ko so bili vsi najboljše volje, stopi v hišo mlada, a razcapana beračica. Svatje začudeno gledajo v nepovabljenega gosta. Nihče ne pozna tuje razcapanke.

Beračica se za hip ozre po hiši, nato pa kar molče sili naprej proti nevesti.

»Umazanost beraška, kam pa tiščiš,« zareži nad njo nevestina mati. »Ali ne veš, da berači ostajajo za durmi?«

»Mati,« prosi beračica milo, »pustite me za trenutek k nevesti! Veste, jaz sem ji nekaj v sorodu.«

»Oj, ti nesramna ciganka, jaz ti že pokažem sorodstvo!« zakriči mati, zavzdigne roko in udari z vso močjo beračico po hrbtu.

Beračica presunljivo zaječi in takoj zapusti svate. Med vrati se pa še enkrat obrne nazaj in zakliče z jokajočim glasom:

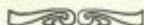
»Zbogom, mati! Zbogom vsi drugi! Nisem se nadejala, da boste tako sprejeli svojo nesrečno Nežiko.«

En glasen krik iz materinih prsi, in nesrečna žena se je zgrudila mrtva. Zadela jo je srčna kap.

Med svati je nastala strahovita zmeda. Eni so se drenjali okrog mrtve matere, drugi so drli za Desetnico ter ji klicali, naj se vrne, da vidi še enkrat svojo, četudi sedaj že mrtvo mater.

Desetnica se ni hotela vrniti. »Ako je mati mrtva, je itak več ne obudim k življenju,« je rekla trpko. »Moliti hočem za njeno dušo. Zgodila se je božja volja!«

In Desetnica je odšla dalje ter se ni vrnila nikoli več.

Kozorog.

Ob znožju Šmarne gore, ob poti, ki drži v vas Pirniče, je še dandanes velik kup razvalin, ki so brezdvomno ostanek starodavnega gradu. O teh razvalinah si pripovedujejo tamošnji ljudje nastopno pravljico:

Na kraju omenjenih razvalin se je dvigal pred mnogimi, mnogimi leti krasen grad, ki je bil last imovitega, a neusmiljenega graščaka. Največje veselje je užival ta trinog takrat, kadar je mogel uprav po živinsko mučiti svoje tlačane. Jemal jim ni le desetine od njihovega pridelka, nego največkrat kar celo polovico. Ker so bili svoj čas graščaki neomejeni gospodarji svojih kmetov, se ubogi tlačan ni mogel nikamor pritožiti. Ako je količkaj preglasno mrmral zoper svojega ošabnega gospodarja, je že švigal bič po njegovem hrbtu.

Toda graščak, o katerem pripoveduje ta pravljica, si je izmislil za tlačane še drugo muko, ki se je z njo brezsrčni hudobnež naslajal.

Imel je namreč močnega kozla, ki ga je zaradi njegovih izredno velikih rogov imenoval kozoroga.

In kadar se je graščaku poljubilo, je pozval enega izmed tlačanov, da se je moral boriti s kozorogom, pa kako boriti! Siromak se je moral plaziti klečé ali — kakor pravimo — po vseh štirih proti kozlu. Kozlu se je zdelo, da ga oni s tem kliče na dvoboj, pa se je zaletel z vso močjo proti uboščku in ga obdelaval z velikimi in močnimi rogovi. Konec te grozne igre je bil

vedno tak, da je nesrečni tlačan obležal s krvavo glavico, izmučen do smrti.

Graščaku se je rodil deček. To dete je bilo čudovito lepo. Le na čelu se mu je zaznal majhen izrastek. V začetku se ni nihče zmenil za to. Ali ko je prihajal izrastek dan za dnevom večji, je graščaka obšla skrb in začel je klicati zdravnike, ki naj bi ta izrastek na ljubljennem sinčku odpravili.

Pa glejte čudo! Nobeden neštevilnih slovitih zdravnikov mu ni znal pomagati. Izrastek na otrokovem čelu je vkljub očetovi skrbnosti postajal vedno večji, in ko je bil sinko star dvajset let, je imel na čelu popolnoma tako močan in dolg rog kakor graščakov kozorog. Z leti pa je sin vedno bolj pridobival kozlovske lastnosti. Uhajal je pogosto v Šmarno goro in objedal vršičke mladega drevja. Ljudi se je izogibal in pogostokrat je tako milo in glasno jokal, da se je čulo daleč naokolo.

Stari graščak je divjal kakor obseden in si v obupu rval lase.

Tlačani seveda niso imeli usmiljenja s starim grešnikom, tembolj pa se jim je smilil ubogi sin — Kozorog — tako namreč so ga začeli imenovati zaradi njegovega roga in divjega vedenja — ki je po nedolžnem trpel za grehe svojega očeta.

Prigodilo se je pa, da je nekoč brala v Šmarni gori jagode nedolžna deklica z imenom Matjaževa Micika iz Zavrha. Začula je mili jok izpod vrha Šmarne gore. Urno vzame košarico z jagodami in gre za jokom. In res, kmalu najde za skalo sedečega Kozoroga, ki je presakal bridke solze.

Micika se ga ni prav nič bala, temveč pogumno je stopila predenj ter ga vprašala, zakaj tako milo joka.

Kozorog jo je molče pogledal, češ, saj mi ne more pomagati, ter zaihtel še huje. Miciki se je nesrečni Kozorog v srce smilil. Nanovo ga je začela povpraševati, s čim mu more postreči in utešiti njegovo bol.

»Dobra deklica,« je začel Kozorog z žalostnim glasom, »prešibke so tvoje moči, da bi mi mogla pomagati ter me rešiti iz sedanjega obupnega stanja. Glej, če bi hotela, da bi bil jaz kakor drugi ljudje, bi si morala tu doli pri znamenju Matere božje odrezati svoje zlate lase ter jih oviti Mariji okrog nog. Nato bi morala sezuti svoje črevlje ter jih podariti prvemu siromaku, ki ga srečaš. Zatem bi morala iti v pirniško cerkev in zajeti iz kropilnika s periščem blagoslovljene vode ter jo v perišču prinesiti tu gori in jo razliti na mojo glavo. Vidiš, dobra deklica, da vsega tega ti ne zmoreš.«

»Nič drugega nego to!« je vzkliknila Micika radostno in kakor bi trenil, je zbežala navzdol in se ustavila šele pri znamenju Matere božje, ki stoji še danes ob znožju šmarnogorskega hriba.

Urno je potegnila iz žepa nožiček ter si brez pomisleka odrezala dolge zlate kite in jih ovila okrog Marijinega kipa.

Zdajci pa se oglasi ubogi siromak, ki je počival za znamenjem ter jo poprosi milodara. Takoj si je dobra Micika sezula svoje črevlje, jih dala siromaku, nato pa kar bosa hitela čez pesek in kamenje naravnost proti pirniški cerkvi.

Cerkvica je bila odprta, in Micika je tekla takoj h kropilniku, zajela polno perišče vode ter — hajdi nazaj proti Šmarni gori!

Toda pot v goro ni bila tako lahka kakor prej navzdol. Bose nožice so ji že krvavele, a ona se ni zmenila za to. Trdo je držala skupaj perišče, napolnjeno z blagoslovljeno vodo, in hitela, hitela...

Po dolgem, skoraj nečloveškem trudu, zdelana do smrti je prispela končno vendarle do Kozoroga.

Jedva je imela še toliko moči, da je spustila blagoslovljeno vodo na Kozorogovo glavo, potem pa se je od same izmučenosti sesedla...

A komaj je bil Kozorog omočen z blagoslovljeno vodo, že mu je odpadel s čela sramotni rog in z rogom vred je izgubil tudi vse druge kozlovske lastnosti.

Ves prevzet veselja in hvaležnosti, se je vrgel pred Miciko na kolena ter se ji s solzami v očeh — a to so bile solze blažene sreče — presrčno zahvaljeval.

Ko se je Micika nekoliko odpočila, sta šla počasi roko v roki v dolino proti očetovemu gradu.

Pred gradom je rekel Miciki lep graščakov sin, nekdanji Kozorog: »Draga moja, hvaležnost, ki jo ču- tim do tebe, je tolika, da hočem deliti vse ogromno imetje s teboj. Glej, ta mogočni grad bo moj in tvoj. Micika, ali hočeš postati moja žena?«

Micika je z veseljem privolila v to in tri tedne pozneje so praznovali v gradu tako sijajno in bogato svatbo, da njej enake ni videl nihče ne prej ne pozneje. Na svatbo je povabil mladi graščak tudi vse tlaščane ter je s tem pokazal, da jim bo dober in usmiljen gospodar.

„Čas je prišel, človeka pa ni!“

Tam daleč za gorami se je rodil v siromakovi koči deček.

Njegov oče je šel od sorodnika do sorodnika, od soseda do soseda, da bi dobil otroku botra. A vse njegove prošnje so bile zaman, otrok je bil siromašnih staršev sin, zato mu ni hotel nihče kumovati.

»Imam bolno ženo, ne morem,« ga je odpravil prvi.

»Imam kosce na travniku in ženjice na njivi, ne utegnem,« je rekel drugi.

»Jaz sem pa tvojemu otroku preveč v sorodu, ne smem,« se je izgovarjal tretji.

Ko vidi siromak, da se ga nihče ne usmili, se napoti visoko v gore, kjer je v skalni dolbini prebival star in silno pobožen puščavnik.

Puščavnik je ravno odmolil svojo opoldansko molitev, ko vstopi siromak v njegovo votlino.

»Čestitljivi starček,« začne milo tožiti siromak, »rodil se mi je deček, a ne morem mu dobiti botra niti pri sorodnikih, niti pri sosedih. Lepo vas prosim, usmilite se mene in mojega črvička in bodite mu boter! Za to dobro delo vas sicer ne morem plačati, ker sem ubožen, a hvaležen vam ostanem do smrti.«

Puščavnik mu smehljaje se odgovori: »Če drug drugemu pomagamo v sili, ni nikako dobro delo, ampak naša sveta dolžnost. Ako pa komu res kaj dobrega storimo, je naše plačilo v božjih rokah. Pojdiva torej!«

In šel je puščavnik s siromakom ter bil boter njegovemu otroku.

Ko je po končanem opravilu odhajal boter puščavnik zopet nazaj v gore, je rekel siromaku: »Navada je, da daruje boter novokrščenemu otroku kako darilo. Jaz pa nimam niti denarja, niti drugega posvetnega blaga, torej mu ne morem dati ničesar. Pač pa ga bom večkrat v molitvi priporočeval Bogu in angelu varihu. Čuvajte mi dečka in skrbno ga vzgajajte, da postane kdaj priden in pošten človek. Ako bo kdaj potreboval mojega sveta, naj se zglesi pri meni!« To rekši, naredi puščavnik čez otročička sveti križ ter se vrne v gore.

Siromak je z vso očetovsko skrbjo vzgajal svojega sinčka. Komaj je otrok dobro začel hoditi, že ga je učil moliti. Vcepljal mu je v mlado, dovzetno srcece stud nad grehom in ga navajal k delu in čednostim.

Ko je deček izpolnil deseto leto, je šel služiti h kmetu za pastirja.

Gospodar je bil z dečkom zadovoljen in ga je zaradi njegove odkritosrčnosti in zvestobe v službi srčno ljubil.

Ko nekega večera žene deček svojo čredo nekoliko pozneje domov kakor po navadi, začuje iz gozda močan, votel glas: »Ko dopolniš dvajseto leto, utoneš. Usojeno ti je tako!«

Pastirček se prestraši. Premišljati začne, kaj bi utegnilo to pomeniti, in čudna groza ga izpreletava. Da ne bi vnovič zaslišal tega čudnega glasu, si maši s prsti ušesa in hiti priganjat ovčice domov.

Drugi dan gre deček do očeta in mu pripoveduje o čudnem, nepoznanem glasu, ki ga je čul prejšnji dan v gozdu.

A tudi oče ni vedel razrešiti te čudne uganke. Spomnil se je pa na starega puščavnika, ki je rekel pri otrokovem krstu: »Ako bo otrok kdaj potreboval mojega sveta, naj se zglesi pri meni!«

»Sinek moj,« reče dečku, »pojdi v gore k botru puščavniku. Povej mu vse tako natančno, kakor si povedal meni in prosi ga sveta in pomoči!«

Deček se takoj odpravi v gore. Po velikem trudu najde slednjič svojega botra, ki je pred skalnato votlino sedeč na tleh čital iz svete knjige.

Deček ga lepo pozdravi in mu pove, kdo je. Potem mu pripoveduje o čudnem, neznanem glasu, ki ga je čul iz gozda in ga slednjič ponižno in zaupno prosi sveta in pomoči.

Boter puščavnik mu pa pravi: »Deček moj, glas, ki si ga čul iz gozda, je bil glas vile Usode. Z vilo Usodo imamo opraviti vsi na svetu živeči ljudje. Nekaterim je dobra in radodarna, a drugim zopet skopa in neusmiljena. Ona je naša mogočna vladarica in njej ustavljati se bi bilo zaman. Ako je torej Usoda tebi namenila smrt v vodi, se bo to tudi zgodilo, ker ti je usojeno tako. Mogočna je Usoda res, a vendar je nekdo še mogočnejši od nje. To je Bog, ki Usodo vodi. Ker je pa ljubi Bog mnogo dobrotljivejši od Usode, moremo čestokrat z molitvijo in dobrimi deli marsikaterega nesrečnika rešiti Usodi iz rok. Tebi je torej usojeno v vodi umreti, a vendar smeš upati na božje usmiljenje. Ljubi deček, slušaj me in se izkušaj ravnati po mojem nasvetu! — Vrni se in služi svojemu gospodarju še nadalje tako zvesto, kakor si mu doslej. Vselej pa, kadar začuješ zvoniti zvon, poklekni in izmoli oče»

naš v dober namen! Torej pojdi in stori tako, kakor ti svetujem!»

Deček se je botru puščavniku iskreno zahvalil ter šel zopet služiti svojemu gospodarju. Kadar je pa začul zvon bodisi pri tej ali oni cerkvi, je vselej — pa najsi je bil doma, na pašniku ali na polju — hitro pokleknil ter z vso pobožnostjo izmolil očenaš v dober namen.

Komaj je izpolnil deček štirinajsto leto, se je vdinjal pri svojem gospodarju za hlapca in mu zvesto služil do svojega dvajsetega leta.

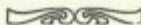
Slučaj je pa nanesel, da je šel mladi in pridni hlapec ravno na dan svojega dvajsetega godu v gozd sekati drva. Pot ga je vodila čez vodo, ki je pa zaradi preobilega deževja tako narasla, da se je stara, trhla brv kar gugala na njej.

Mladenič je bil že z eno nogo na brvi, a v tem trenutku pri bližnji cerkvi zazvoni poldne. Mladenič se hitro umakne nazaj, poklekne na tla in pobožno moli svoj navadni očenaš.

Ni pa še svoje kratke molitvice dobro končal, ko brv strahovito zaškriplje in — tresk — zagrmi skupaj staro leseno tramovje, a brvi ni več.

Mladenič pa, ki ves prestrašen odskoči, začuje iz gozda votel glas: »Čas je prišel, človeka pa ni!«

Mladenič je takoj uganil, da je to glas vile Usode, ki je prav do danes trdno upala, da ga dobi v svoje kremplje.

Dobra Milica in hudobna Žefa.

Milica je bila dobra deklica, a velika ubožica. Imela je jako hudobno mačeho, ki jo je vedno pretepala ter ji nakladala najtežja hlapčevska dela. Vrhutega je morala Milica stradati.

Poleg mačehe je trpinčila ubogo Milico tudi mačešina grda hči Žefa, ki je bila z Milico enake starosti, toda hudobna pa prav tako kakor mačeha sama.

Nekega mrzlega zimskega dne pomoli mačeha Milici kos kruha ter pravi: »Zaželela sem si lepih rdečih jagod. Vzemi košarico in pojdi v gozd ponje!«

»Ah, mati,« pravi prestrašena Milica, »kje naj vendar sedaj naberem jagod, ko je ves gozd na debelo pokrit s snegom.«

»Kaj?« zavpije mačeha jezno, »ti mi hočeš še ugovarjati! Kar hitro se odpravi v gozd po jagode in se mi ne vrni prej, preden ne nabereš polne košarice!«

Milica vsa obupana stisne kos kruha v žep, vzame košarico in se odpravi proti gozdu.

Mačeha pa škodoželjno gleda za njo in pravi sama pri sebi: »No, sedaj bom vendar rešena tega otroka, ki ga tako težko gledam. V tem mrazu mora zmrzniti v gozdu, četudi bi bil iz železa!«

Ko pride Milica v temni gozd, hipoma stopi pred njo velik, lepo oblečen gospod z dolgo, črno brado.

Milica se ga tako prestraši, da ji pade košarica iz rok.

Bradati gospod ji pa smehljaje se reče: »Ne boj se me, deklica! Nič žalega ti ne storim. A povej mi vendar, kam te vede pot?«

Spričo prijaznosti tujega gospoda mine Milico vsa bojazen. Odkritosrčno pove gospodu, da jo je nagnala mačeha jagod nabirat in da se ne sme prej vrniti, dokler nima polne košarice.

Gospod namigne Milici, naj gre za njim. Milica takoj sluša in se kmalu toliko ojunači, da vzame iz žepa kos kruha in ga začne jesti.

Ko vidi gospod deklico jesti, jo prijazno poprosi: »Dobra deklica, bi li dala tudi meni malo kruha?«

Milica se kar nič ne pomišlja, nego dá gospodu ves kruh, kar ga je še imela.

Gospod se lepo zahvali. In gresta dalje.

Kmalu pa se odpre pred njima velika dolina, ob-sijana s toplim solncem in polna lepih, zrelih rdečih jagod.

»No, zdaj si jih pa le privošči, kolikor se ti jih poljubi,« pravi gospod in izgine. Milica vsa vesela hitro napolni s sladkimi jagodami košarico in predpasnik, potem pa hiti domov, kolikor le more.

Ko pride s sladkim bremenom obložena domov, pa mačeha in Žefa od samega začudenja kar zijata. Obe namreč sta zagotovo mislili, da Milica danes v gozdu zmrzne.

Seveda jima mora Milica vse natanko povedati, kako se ji je v gozdu godilo in kdo ji je pokazal tako lepe in sladke jagode.

»Slišite, mati,« vzklikne Žefa, »jutri pojdem pa jaz po jagode. Ako jih že ta trapica toliko prinese, koliko jih bom šele jaz.«

»Ali, Žefka moja,« reče mačeha vsa v strahu, »ti boš še zmrznila v tolikem mrazu.«

»Ej, pojdem, naj velja, kar hoče. Bom se pa bolj napravila,« pravi svojeglavna Žefa in se res takoj drugi dan, odeta v toplo kožuhovino in z velikim kosom rumene pogače v žepu, odpravi v gozd po jagode.

Ko pride v gozd, sreča tudi Žefa velikega, lepega in bradatega gospoda, ki jo prijazno vpraša: »Deklica, kam te vede pot?«

»Kaj me boš vpraševal,« reče neprijazno Žefa, »pokaži mi rajši tisto dolino, ki je s toplim solncem obsijana in z zrelemi rdečimi jagodami posejana!«

»Tako, deklica, takoj,« pravi gospod in še pristavi: »Imaš li kaj kruha?«

»Seveda ga imam, pa ga tebi nič ne dam,« se sirovo zadere Žefa. »Sama sem lačna in sama ga bom pojedla!«

»Potem pa še sama poišči ono dolino, ki je s toplim solncem obsijana in z rdečimi jagodami posejana,« reče bradati gospod ter izgine.

Žefa vsa jezna hodi nekaj časa po gozdu semintja, iskaje sladkih jagod. Ko jo pa začne pošteno zebsti, se mrmraje odpravi domov s prazno košarico.

Doma pripoveduje mačehi, kako slabo se ji je go-dilo v gozdu. In od tedaj sta obe še bolj strupeno sovražili dobro Milico.

Nekoč, ko je bil zopet hud mraz, natlači hudobna mačeha poln škač črnih, umazanih cunj in veli Milici:

»Zadene škaf na glavo in pojdi k reki. Tam moraš te cunje toliko časa prati, da bodo bele ko sneg!«

Milica brez ugovora zadene težki škaf na glavo in se odpravi k reki prat. Ko vsa drgetajoča pride do reke in postavi škaf na tla, že zagleda pred seboj onega dobrega gospoda, ki ji je zadnjič v gozdu pokazal toliko lepih jagod.

»No, ljuba deklica, kaj pa ti tukaj počneš v tem mrazu?«

»Oh, dobri gospod,« zajoka Milica, »mačeha mi je ukazala, naj te umazane cunje toliko časa perem, da bodo bele kakor sneg. O, gospod, lepo vas prosim, svetujte mi; kaj naj storim!«

»Le potolaži se, deklica, le!« To rekši, zgrabi gospod škaf ter ga s cunjami vred pomoči v vodo. Komaj pa se grde cunje vode dotaknejo — glej čudo — že postanejo bele ko sneg.

Milica se vsa srečna dobremu gospodu presrčno zahvali, zadene škaf zopet na glavo in beži domov.

Mačeha in Žefa sta obe kar iz sebe, ko vidita toli krasno perilo. Milica jima mora zopet vse natanko povedati, kako se je vse to zgodilo.

»Oj, mati, jutri grem pa jaz poizkusit svojo srečo,« zahrešči od jeze se tresoča Žefa. »Kar perilo mi pripravite!«

»Žefka moja,« tarna mačeha, »boš zmrznila. Nikar ne hodi!«

»Pa nalašč pojdem,« zavpije svojeglavna Žefa, »kar zmore Milica, to bom jaz še laže.«

Drugi dan napravi mačeha le majhen škaf umazanih cunj. Žefa se odpravi z njim k reki.

Komaj dospe tja in postavi škafo na tla, že stoji pred njo bradati gospod ter jo začne povpraševati, kaj namerava.

»Kaj se boš tako neumnega delal,« zareži nad njim Žefa, »le kar hitro mi te cunje tako lepo operi, kakor si jih Milici!«

»Ker si tako prevzetna, pa še sama cunje operi,« reče gospod in izgine.

Žefa pa vsa besna pograbi umazane cunje in leti domov. Ko pove mačehi, kaj se ji je pripetilo, se potem obe skupaj spravita nad ubogo Milico in jo zmerjata, kar jo le najgrje moreta.

»Morava jo s sveta spraviti,« reče naposled mačeha Žefi. »To vendar ne gre, da se tej vlačugi vse posreči, dočim tebi izpodleti vse, česar se polotiš!«

Res si izmislila zlobna mačeha kmalu drugo muko za Milico.

Ko je bilo nekega jutra zopet tako mrzlo, da je vse škripalo, veli Milici: »Milica, danes moraš zopet k reki in poiskati tam oni cekin, ki ga je pred sto leti izgubil moj praded, ko se je v reki kopal. Dokler ga ne najdeš, se mi ne vrni!«

Zopet je nastopila Milica trnjevo pot k reki. Spotoma začne sama s seboj tako le govoriti: »O, saj dobro vem, čemu me mačeha podi v sneg in mraz. Znebila bi se me rada, drugega nič. No, pa upam, da mi bo dobri Bog zopet poslal onega blagega gospoda, ki me je že dvakrat otel gotove smrti. O, kako rada bi vedela, kdo vendar je ta moj rešitelj.«

»Povodni mož sem,« se oglasi zdajci nekdo in v tem trenutku že vidi Milica pred seboj znanega ji gospoda z dolgo lepo brado.

»Povodni mož sem,« ponovi gospod in pristavi: »Milica, bi li hotela pogledati v moje stanovanje?«

Milica prikima, a gospod jo odvede do reke.

»Sedaj pa kar za menoj!« reče gospod.

Milica se spusti pogumno za njim in — glej — po vodi stopata kakor po kopnem.

Kmalu prideta do steklenih stopnic, po katerih zlezeta globoko pod vodo. Hipoma obstaneta pred krasnim steklenim gradom. In gospod reče Milici: »Vidiš, to je pa moja domačija! Skozi katera vrata hočeš sedaj v moj grad? Skozi preprosta ali skozi gosposka vrata?«

»Rajši grem skozi preprosta vrata,« odgovori Milica, »ker sem tudi jaz sama preprosta.«

»No, dobro!« pravi gospod in jo potisne skozi ozka in nizka vrata v preprosto sobo, ki je bila kar na debelo pokrita s smetmi.

Gospod pokaže Milici metlo, rekoč: »Pometi skupaj vse te smeti in jih deni v predpasnik!«

Milica takoj sluša. Hitro pomete vse smeti skupaj in jih stlači v predpasnik.

Gospod jo nato odvede zopet iz gradu na površje reke ter jo spremi do brega.

Milica pa hiti domov, kar more.

»Kaj носиš v predpasniku?« zakriči mačeha nad prišedšo Milico.

»Ne zamerite, mati,« prosi boječe Milica, »danes pa res nimam prav nič drugega kakor smeti.«

To rekši, spusti predpasnik iz rok, pa — oj čudo — iz predpasnika se vsuje na tla tisoče lepih, rumenih cekinov.

Mačehi in hčeri pogled na toliko bogastvo kar sapo zapre. Milica pa, ki niti sama ni vedela, kdaj so se smeti v cekine izpremenile, jima je vso zgodbo povedala od konca do kraja.

»To je pa že od sile,« divje zatuli Žefa, »še danes moram tudi jaz doseči tako srečo!«

Mačeha jo je izkušala pomiriti, a ni se ji posrečilo. Žefa je kakor obnorela tekla k reki in tam tako kričala, da je slednjič bradati gospod res prišel in jo vprašal, kaj hoče.

»Kaj hočem,« se je drla Žefa, »ne norčuj se iz mene, medved bradati! Pokaži mi svoje stanovanje, pa takoj, pravim!«

Gospod ji namigne in jo odvede po tisti poti — kakor prej Milico — pred svoj krasni stekleni grad.

»Skozi katera vrata hočeš v moj grad?« jo vpraša gospod, »skozi preprosta ali skozi gosposka?«

»Bedak,« se zadere Žefa, »čemu me vprašuješ? Odvedi me skozi gosposka vrata, saj sem vendar tudi jaz gosposka.«

Gospod jo odvede skozi krasna vrata v sijajno dvorano, v kateri so bili po tleh kar na debelo nastlani sami rumeni cekini.

Ponudivši ji metlo, pravi: »Pometi dvorano in spravi cekine v predpasnik!«

»No, veš kaj,« pravi prevzetno Žefa, »jaz pravzaprav nisem tvoja dekla. Pa ker bom pometala same cekine, naj bo.«

Sedaj začne ošabna Žefa pometati cekine na kup, potem pa ves kup skrbno pobere v predpasnik. Ko je gotova, jo gospod odvede iz grada na površje reke in jo spravi varno na breg. Žefa zdaj tako drvi domov, da bi se kmalu ubila. Ko prisopiha v hišo, zakriči na ves glas: »Mati, Milica, zdaj poglejta, zdaj!«

V tem spusti predpasnik iz rok, pa — oj groza! — na tla pade kup smrdljivih smeti, ki lezejo iz njih kače, ščurki in druga ostudna golazen.

Milica se silno začudi, mačeha in Žefa pa začneta divjati, kakor bi bili ob pamet.

»Mati, mati,« zatuli Žefa, »pojdlite, teciva nazaj k reki in raztrgajva sleparja kosmatega na drobne kosce!«

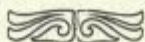
In res, Žefa je zgrabila debel kol, mačeha pa se kiro in tako oboroženi sta drveli nad povodnega moža.

Ko pridrvita do reke, se mačeha ustavi, Žefa jo pa potegne za seboj, rekoč: »Mati, le brez skrbi za me noj, saj pojdeva kakor po suhem!«

Toda zdaj se je predrzna Žefa bridko varala in z njo vred tudi hudobna mačeha.

Komaj sta stopile v deročo reko, že so pogoltnili obe mrzli valovi . . .

Milica je pa potem ob svojem ogromnem bogastvu mirno in srečno preživela svoje dni.

Klimbez in njegova žena.

Daleč tam za gorami je živel ubožni kmet Klimbez, ki je imel noro ženo.

Ta žena je bila Klimbezu pravi pekel pri hiši. Vedno mu je napravila kako nepriliko ter provzročila s svojo nespametjo marsikako škodo.

Toda Klimbez je bil dober, potrpežljiv človek. Niskoli se ni razhudil nad njo. Vse je molče pretrpel, ker si je mislil: Saj ubožica ne ve, kaj počenja!

Neke nedelje zjutraj se je odpravil k maši, žena je pa med tem časom doma kuhala ajdove žgance za zajtrk.

Ko je postavila skledo na mizo, je začela govoriti sama s seboj: »Žganci so kuhani, Klimbeza pa še ni od nikoder. Shlajeni žganci pa niso dobri. Najbolje storim, da ga grem kar v cerkev poklicat, ker drugače kdove, kdaj šele prikrevlja domov.«

Rečeno — storjeno. Kar v delavni obleki in po obrazu še celo precej s sajami namazana leti v cerkev, odpre vrata in na ves glas zakriči: »Klimbez, brž domov, žganci so kuhani!«

Ljudje, ki jih je bila polna cerkev, so se glasno zasmejali, Klimbez se je pa ves rdeč od sramu tiho zmuzal iz cerkve ter bežal domov.

»Neumna gos,« je dejal doma svoji ženi, »glej, kakšno sramoto si mi zopet napravila. Zakaj si prišla v cerkev kričat?«

»I, če so pa žganci kuhani. Saj vendar več, da mrzli žganci niso za nič,« je rekla žena in začela pridno zajemati iz sklede.

»Tisto je že res,« pravi Klimbez, »a pomisli vendar, da cerkev ni kakšno dvorišče, kjer bi se smelo tako kričati. Ti bi morala, ko si stopila v cerkev, poklekniti poleg mene, izmoliti par očenašev in potem mi šele tiho povedati, da so žganci kuhani!«

»Dobro, ljubi Klimbez! Pa si bom to za drugič zapomnila,« je rekla žena ter tako hitro otepala žgance, da je Klimbez brž poiskal žlico ter tudi on začel pridno segati v skledo, misleč si: Ako se še nekaj časa obostavljam, zame nič ne ostane!

Ko je bil pozneje nekoč Klimbez zopet v cerkvi, je njegova nora žena po neprevidnosti zažgala kočo.

Ko je plamen že od vseh strani oblizoval leseno kočico, se spomni žena, da bi bilo dobro, ako bi poklicala moža domov.

Res se napoti v cerkev, spotoma pa pravi sama pri sebi: »Danes se pa hočem v cerkvi prav tako vesti, kakor me je zadnjič Klimbez naučil. Vem, da bo vesel, ko bo videl, kako ga slušam!«

Ko pride v cerkev, poišče svojega moža, poklekne zraven njega in začne moliti očenaš za očenašem. Potem šele čez nekaj časa šepne Klimbezu na uho: »Ljubi Klimbez, pojdi domov, hiša gori!«

Klimbez se silno prestraši in hitro zapusti cerkev. Ko prisopiha domov, je bila hiša že po večini vpepeljena.

»O, žena, žena!« je vpil jokaje nesrečni Klimbez, »zakaj me nisi takoj poklicala? Lahko bi bil še to ali ono stvar rešil, a sedaj je končano vse!«

»Ha, ha, ha,« se je zarežala žena, »možaki ste res čudni ljudje. Nikoli vam človek ne stori po volji. Ko sem te zadnjič v cerkvi glasno poklicala, da bi šel žgance jest, ti ni bilo prav in si rekel, da moram vselej, kadar te pridem v cerkev poklicat, prej nekaj očenašev zmoliti. Sedaj sem storila, kakor si mi velel, a zopet ti ni všeč. Saj pravim no, možaki ste res čudni ljudje!«

»Nesrečnica,« je javkal Klimbez, »s svojo neumnostjo si provzročila, da se morava še danes odpraviti po svetu in od hiše do hiše kruha prosit. Zdaj boš poizkusila, kaj se to pravi, ko te bodo tuja vrata po petah tolkla!«

Klimbez je s tem mislil reči, da bosta odslej morala beračiti, žena pa, ki je to obrnila po svoje, je zavpila jezno: »Ho, tisto pa že ne! Čemu bi me tuja vrata po petah tolkla, ko me pa domača lahko!«

To rekši, gre in sname s tečajev hišna vrata, ki so bila od ognja vsa osmojena, ter se jih z jermenom priveže na hrbet, tako da se je pri hoji res s petami ob nje zadevala.

Tako oborožena se je odpravila s svojim možem po svetu.

Pot ju je privedla v velik gozd in ker sta bila že oba trudna, skleneta prenočiti v gozdu.

Ker so se v tistem gozdu skrivali siloviti razbojniki, si nista upala na tleh zaspati, ampak sta splezala na visoko smreko, da bi — četudi nekoliko težje — vsaj na varnem prenočila.

Nekako o polnoči se začno prikazovati po gozdu sumljive luči. Klimbez, ki je zvesto čul na smreki, začne opazovati, kaj bi to bilo.

Pa — groza — kmalu mu je vse jasno. Tolpa razbojnikov se je vračala s svojega posla. Vsak izmed njih je nosil v eni roki luč, v drugi pa vrečo z denarjem.

Ko se je divja tolpa sešla, so vsi zavili — joj — ravno pod ono smreko, na kateri sta počivala naša znanca, ter začeli stresati denar iz vreč.

Klimbez in njegova žena sta v smrtnem strahu komaj dihala.

Razbojniki pa so preštevali denar, se kregali in kleli kakor hudobci.

»Pasje duše,« je zahreščal z odurnim glasom njih glavar, »jutri zvečer vas povedem v neko župnišče. Pomoriti moramo župnika in vso družino, porabiti denar in odvesti s seboj živino in sploh vse, kar je kaj vrednega. Ali ste me razumeli?«

»Razumeli, razumeli,« so tulili razbojniki vsi veseli, da bodo zopet lahko plenili in morili. »Živi naš glavar! Zgodilo se bo po tvoji volji!«

Eden izmed roparjev je pa še zasmehljivo pristavil: »Vrli glavar, ako ne bomo vse tako storili, kakor si nam ukazal, naj takoj udari božja kazen na nas!«

V tem trenutku se pa Klimbezovi ženi, ki je sedela vsa sključena na smreki, utrga jermen, s katerim je imela privezana vrata na hrbtu in — štrbunk — telebijo vrata z velikim truščem na razbojnike. Ti so mislili, da je prišla nanje kazen res naravnost z neba. Spreletela jih je nepopisna groza. Od udarca jim je

kar šumelo po buticah. Bežali so, da se je kar kadilo za njimi. Pod smreko pa so pustili ves denar.

Zdaj sta Klimbez in njegova žena hitro splezala s smreke ter pobrala po tleh ves denar.

S tem denarjem, ki ga je bilo toliko, da sta ga komaj nosila, sta se vrnila domov ter sezidala na pogorišču krasno hišo, v kateri sta prebivala srečno do smrti.

Pripovedka o leंबरških godcih.

Zivel je njega dni osel, ki je do svojih starih let zvesto služil svojemu gospodarju. Njegov gospodar je pa bil brezsrčna duša in namesto da bi zvestemu oslu privoščil na stara leta potrebnega počitka in polne jaslí, ga je zapodil kar meni nič tebi nič iz svojega hleva ter kupil mlajšega osla.

»Taka je torej hvaležnost tega sveta!« je vzdihnil žalostno stari osel ter se odpravil s krvavečim srcem po svetu.

Dolgo je premišljal ubogi sivec, kam bi šel in kaj bi začel. Slednjič mu pade izvrstna misel v glavo. Ves oveseljen pravi samemu sebi: »Za godca pojdem v mesto Lemberg. Moj glas je lep in močan, Lemberžani pa so vsi jako muzikalični ljudje. Radi me bodo poslušali in mi tudi radi kaj vrgli, da se bom preživel.«

In naš osel se je res takoj napotil proti Lembergu.

Na poti sreča psa in ga vpraša, kam je namenjen.

»E, bogme,« zajavka kuže, »še sam ne vem, kam me vede pot. Povej mi, ljubi osel, je li to pravično, da me je gospodar zapodil, ko sem mu vendar dolgo vrsto let tako zvesto čuval hišo, da se najpredrznější tat ni upal nikoli priti blizu? In ko sem se nekaj časa oboštavljal, mi je gospodar zažugal kar s kamenjem. O, prijatelj oslovski, ti ne veš, kako je meni hudo!«

»I, kaj ne bi vedel,« pravi osel, »saj se je meni do pičice tako zgodilo.«

Sedaj tudi osel pove psu svojo žalostno zgodovino in hitro se domenita, da si gresta skupno kot godca v Lemberg služiti kruha.

Ko tako nekaj časa hodita, srečata mačko, ki je počasi in s sklonjeno glavo stopicala proti njima.

»Hej, teta muca,« zakliče pes, »kam pa tako žalostna?«

»Čemu me vprašuješ,« zagodrnja mačka, »ko še sama ne vem, kam. Vem le toliko, da sem mnogo let svojemu gospodarju prav pridno davila miši in podgane. Sinoči pa, ko sem čepela pod pečjo, je dejal gospodar svoji ženi: »Slišiš, stara, mačko bo treba ubiti. Stara je in dolgo ne bo več za rabo. Saj sta sedaj že njena mlada dva mucka toliko velika, da jo bosta lahko nadomeščala.« — Lahko si mislita, s kolikim strahom sem jo takoj sinoči popihala od nehvaležnih ljudi. Ho-dim že vso noč, a sedaj me vidita tukaj.«

»Le potolaži se, muca, in pojdi z nama,« reče osel. »Ti znaš gosti bolj kakor midva oba, le kar med godce se vpiši in bodi brez skrbi! Se bomo že kako preživeli.«

Mačka je šla z njima. A niso hodili dolgo, ko srečajo petelina.

»Kam pa vi, striček petelinček,« ga vpraša muca.

Petelin se ustavi in začne tožiti: »Slabo se mi godi, ljubi moji, jako slabo. Do svoje starosti sem služil svoji gospodinji tako vestno, kakor nihče drugi. Na izročene mi pute sem pazil tako zvesto, da se v dolgih letih mojega službovanja ni izgubila niti ena. Danes zjutraj pa, ko sem klical svoje pute k zajtrku, sem čul, kako

je rekla gospodinja svojemu možu: »Janez, jutri je tvoj god. Zakoljem petelina in ti ga prav okusno pripravim za vezilo. Petelin je star in ni ga več škoda!« — Hej, tako se pa nismo zmenili, sem si mislil ter odkuril po svetu. Vidite, prijatelji, to je hvaležnost!«

Osel, pes in mačka vzamejo z veseljem tudi petelina v svojo sredo ter korakajo res kakor godci proti mestu leंबरškemu.

Še preden so dospeli v mesto, jih je dohitela noč in primorani so bili iskati si prenočišča v samotnem, napol podrtem gradu, v katerem so imeli razbojniki svoje skrivališče.

Razbojniki so bili isti večer vsi doma. Sedeli so okrog bogato obložene mize ter se izvrstno zabavali.

Osel pristopi tiho k oknu in pokuka v sobo. In ko vidi, da so pijani razbojniki jako dobre volje, pravi svojim tovarišem: »Veste kaj, prijatelji, jaz mislim, da storimo najbolje, ako prej, preden poprosimo to pijano drhal za prenočišče, tu pod oknom zagodemo lepo poskočnico!«

Oslov predlog je bil vsem po volji. Kakor bi trenil, skoči pes na osla, mačka na psa, na mačko petelin, in zdajci vsi naenkrat zarjovejo, kolikor jim le more iz grla, osel svoj »i-a-i-a«, pes »hov-hov-hov«, mačka »mijav-mijav« in petelin »kikeriki«.

Pijani razbojniki so se te čudovite godbe tako prestrašili, da so na mah poskočili izza mize ter bežali iz grada, kakor bi streljal za njimi. Naši godci pa so zmagonosno odšli v grad ter se vsak po svoje imenitno pogostili.

Osel se je zaril v polne svisli ter se po dolgem času zopet enkrat do sitega najedel sladke mrvice. Pes in mačka sta hitela v kaščo, kjer so viseli ogromni in brezštevilni kosi svinjskih gnjati, plečet, reber in še mnogo drugega mesa, zlasti raznovrstne divjačine. Petelin je pa kmalu iztaknil polno žitnico ter se do dobrega nazobal zlate pšenice. Ko so se temeljito pokrepčali, so se odpravili počivat.

Mačka, ki ljubi gorkoto, je zlezla v peč; pes v hišo pod klop, osel, ki je bil že od mladosti navajen gnoja, se je zleknil na gnojišče, petelin je pa kot čuvar počepnil na okno.

Ko so se razbojniki po begu iz gradu, globoko v gozdu, nekoliko oddahnili in zopet vsi srečno sešli, je predlagal njihovi glavar, da bi bilo vendarle dobro, ako bi šel kdo izmed njih nazaj v grad pogledat, kakšne so pravzaprav one pošasti, ki so tako strahovito tulile. Obenem naj bi se pa tudi prepričal, ali je razbojnikom sploh še kdaj misliti na vrnitev ali ne.

Dolgo si ni upal nihče na ta nevarni posel. Slednjič se pa vendarle eden opogumi ter gre z velikim strahom oprezno proti gradu.

Ko pride v grad, so naši godci že vsi sladko spali.

Razbojnik bi rad napravil luč. Gre v kuhinjo, odmakne pokrov od pečice in zagleda v njej dva žareča oglja. Brž pritisne zraven žveplenko, da bi jo užgal.

Ali — joj — to nista bila žareča oglja, ampak mačkine oči so bile, ki so se v temi svetile.

Mačka je zaradi zboldljaja v oči vsa zbesnela. Skočila je na razbojnika ter ga neusmiljeno opraskala.

Razbojnik je od bolečin kar tulil ter bežal v sobo, a tu ga je kuže prav pošteno pograbil za bedro. Zdajci razbojnik še bolj zarjove ter hiti vun. Ko na dvorišču išče izhoda, potegne veter ter mu odnese klobuk na gnojišče. Razbojnik leti po klobuk, a v tem, ko hlasta po klobuku, zagrabi tudi za dlako na oslovski nogi. Osel, ves nevoljen, da ga nekdo drami iz sladkega spanja, brčne z vso močjo razbojnika, ki se zvrne kakor je dolg in širok po tleh.

Dolgo je trebalo, da se je razbojnik pobral ter taval spet proti gozdu. Ko je bil že na cesti, mu je zletel na glavo petelin ter mu v zasmehljivo slovo glasno zakikirikal. Razbojnik je bolj mrtev kakor živ prilezel do svojih tovarišev.

»Ljubi moji,« je huknil z votlim glasom, »ako mi daste tristo gradov, se ne vrnem več v naše dosedanje bivališče in le čudež je, da me še živega vidite. Le poslušajte! Ko sem stopil v kuhinjo, me je gospodinja prav po mačje opraskala. Bežal sem v sobo, a tam me je nekdo z železnimi kleščami tako vščipnil za bedro, da mi je gotovo odtrgal celo pest mesa. Seveda sem potem hitel, četudi z največjo težavo, iz sobe, a glej spaka, veter mi je odnesel klobuk na gnojišče. Ko sem šel pobirat klobuk, me je neke čudne vrste velikan z debelim kolom tako telebnil, da sem padel in izgubil zavest. Ko sem se zopet zavedel, sem vstal ter odkrevljal ves polomljen od zakletega kraja. Tedaj mi je nekdo skozi okno vrgel tako težak kamen na glavo, da je zaradi silne teže kar zapel. O, prijatelji moji, nikdar več, nikoli več nazaj!«

Razbojniki so od silnega strahu kar zijali in takoj sklenili poiskati si drugo skrivališče.

Osel, maček, pes in petelin so pa v bivšem razbojniškem skrivališču v vsej obilnosti srečno preživeli svoje stare dni.

VSEBINA.

	Stran
Španska kraljica reši svojega moža kralja iz turške ječe	3
Zgodba o Špicpajkeljcu	9
Ne protivi se božji naredbi!	12
Prodani otrok	16
Razbojniška zakladnica	24
Hudobec Kruljavec	32
Zviti krojač	42
Pravljica o liliji in vrtnici	49
Zalka — plesalka	52
Čudni svatje	56
Pravljica o potepuhu	60
Legenda o desnem razbojniku	68
V kraljestvu Triglava	70
Desetnica	74
Kozorog	79
„Čas je prišel, človeka pa ni!“	83
Dobra Milica in hudobna Žefa	87
Klimbez in njegova žena	95
Pripovedka o leberskih godcih	100

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000441334

00000441334